

**Степанова Т.М.
Курчатова А.В.
Паршук С. М.
Іванець Н.В.**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Спеціальності

012 Дошкільна освіта

013 Початкова освіта

**Степанова Т.М., Курчатова А.В.,
Паршук С. М., Іванець Н.В.**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Навчально-методичний посібник

для студентів закладів вищої освіти

(спеціальності 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта)

Миколаїв
2019

УДК 091.12:005.963.5(072)

*Рекомендовано вченою радою
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(протокол 11 від 21.12.2018 р.)*

Рецензенти:

Кузнєцова В. П. – головний спеціаліст відділу загально середньої та дошкільної освіти управління освіти Миколаївської міської ради;

Скопич А. В. – директор Миколаївської школи I ступеня № 59 з поглибленим вивченням іноземної мови з 1 класу;

Івах С. М. – кандидат педагогічних наук, доценти кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка.

Степанова Т.М.

Педагогічна практика: навч.-метод. посіб. для студ. закл вищ. освіти / Степанова Т.М., Курчатова А.В., Паршук С. М., Іванець Н.В. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2019. – 158 с.

УДК 091.12:005.963.5(072)

У навчально-методичному посібнику подано програми та завдання навчальної педагогічної практики підготовки фахівця у галузі дошкільної та початкової освіти. Висвітлено організаційні умови підготовки та проходження студентами педагогічної практики у закладах дошкільної освіти та початковій школі. Навчально-методичний посібник адресований викладачам, студентам спеціальності 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта, які навчаються за освітнім ступенем бакалавр та практичним працівникам закладів освіти.

© Степанова Т. М., 2019

© СПД Румянцева, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Положення про організацію педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта	6
<i>Освітній ступінь «бакалавра». Навчальна педагогічна практика спеціальності</i>	
<i>012 Дошкільна освіта</i>	12
Програма навчальної практики.....	14
Методичні рекомендації студентам	21
<i>Освітній ступінь «бакалавра». Навчальна педагогічна практика спеціальності</i>	
<i>013 Початкова освіта</i>	33
Програма навчальної практики.....	34
Методичні рекомендації студентам	37
Зразки оформлення документації з практики	41
Спеціальність 012 Дошкільна освіта.....	42
Спеціальність 013 Початкова освіта	54
ДОДАТКИ	68
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ-ПРАКТИКАНТУ	154

ВСТУП

Знання, не народжені досвідом, - безплідні та повні помилок.

Леонардо да Вінчі

Сучасний етап розбудови національної системи освіти підвищує вимоги до підготовки педагогів дошкільної освіти та початкових класів. У підготовці педагогічних кадрів має бути враховано нові умови функціонування системи дошкільної та початкової освіти: зміна співвідношення родинного і суспільного виховання, різноманітність форм суспільного початкового виховання і їхня відповідність новим завданням і умовам ринкових відносин.

В умовах ступеневої освіти підвищується роль педагогічної практики, яка спрямована на формування у майбутніх спеціалістів професійної компетенції щодо реалізації Базового компонента дошкільної освіти та Стандарту початкової школи та завдань Нової української школи в умовах гуманізації педагогічного процесу, що базується на особистісно-орієнтованій взаємодії дитини і педагога. Займаючи важливе місце у системі професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та початкової освіти, педагогічна практика є не тільки важливим етапом їхнього професійного становлення, а й відіграє системоутворюючу роль у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста, забезпечує взаємодію теоретичних знань та практичних умінь.

Заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, покликані забезпечити не тільки високий рівень професійних знань і вмінь і професійних компетенцій студентів, оволодіння ними методами виховного впливу на дітей, а й формувати творчу особистість спеціаліста, здатного до самовдосконалення, який зумів би творчо застосувати у педагогічній діяльності набуті знання і вміння. Важливим завданням навчання у виші є формування в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та учителів початкової школи активної педагогічної позиції, що здатна забезпечити самостійне сприйняття ними тих

педагогічних інновацій, які значною мірою і становлять зміст педагогічної діяльності.

Розв'язання вказаних завдань у системі підготовки фахівців з дошкільної освіти та початкового навчання забезпечують поєднанням фундаментального науково-теоретичного та практично-методичного напрямів. Однією з форм цього поєднання виступає педагогічна практика – невід'ємна частина всього освітньо-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців.

Педагогічна практика – це один із важливих етапів професійної підготовки фахівця у галузі дошкільної та початкової освіти. Вона сприяє поглибленню і закріпленню теоретичних знань, формуванню професійних умінь і навичок. Саме під час педагогічної практики студенти впевнюються у правильності свого професійного вибору, переконуються у наявності в них педагогічних здібностей, схильності до роботи з дітьми дошкільного віку, дітьми в початкових класах. Співпраця з досвідченими вихователями, вчителями-наставниками під час педагогічної практики закладає основи педагогічної творчості, любові до майбутньої професії.

Педагогічну практику організовують відповідно до навчальних планів спеціальності 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта.

Навчальна педагогічна практика виступає першою формою організації практичної підготовки майбутнього фахівця, формування у нього професійного інтересу до педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку, вчителя початкових класів, створення установки на формування професійної позиції. Навчальна практика забезпечує закладання у студентів основ професійної педагогічної майстерності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, учителя початкових класів, готує їх до реалізації завдань наступних етапів педагогічної практики.

Положення про організацію педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта

Педагогічну практику організують відповідно до навчальних планів (спеціальності) 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта.

Зміст усіх видів практики визначають у наскрізній програмі педагогічної практики та програмах педагогічної практики, затверджених Вченою радою університету.

Базою педагогічної практики із спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта є заклади дошкільної освіти та загальноосвітні школи, з якими укладено відповідні угоди. Бази практики в особі їхніх перших керівників разом із закладом вищої освіти несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики, здійснюють контроль за її ходом. У базових закладах створюють необхідні умови для успішного виконання студентами завдань практики. На кафедрах оформляють методичні паспорти закладів освіти, що є базою педагогічної практики.

Керівництво педагогічною практикою здійснюють кафедральний керівник практики та групові методисти. Керівництво педагогічною практикою доручають викладачам, що мають базову фахову освіту та стаж роботи у дошкільних закладах, школах чи відділах освіти не менше трьох років.

У обов'язки кафедрального керівника практики входить:

- підготовка рапорту про проведення педагогічної практики;
- забезпечення планування, організації й обліку результатів практики на факультеті;
- встановлення зв'язку з базами проведення практики, розподіл студентів за місцями проходження практики, оформлення документів про оплату роботи керівників практики у навчальному закладі (на базі практики);
- проведення навчально-методичних конференцій, педагогічних панорам, організація виставок методичних матеріалів, засобів навчання, виготовлених студентами у період практики;

- контроль за роботою групових методистів щодо організації практики;
- відвідування різних форм організації студентами-практикантами педагогічної діяльності, вжиття заходів щодо усунення недоліків в організації практики;
- проведення настановних і підсумкових конференцій, підведення результатів практики;
- складання загального звіту про практику.

Груповий методист здійснює керівництво усіма видами роботи студента під час педагогічної практики, організовує роботу підгрупи студентів-практикантів, зокрема:

- виявляє недоліки в організації практики та вживає заходи щодо їх усунення;
- розподіляє разом із керівником бази практики студентів у заклади, знайомить студентів з адміністрацією і працівниками;
- допомагає студентам скласти індивідуальний план практики, конкретизувати відповідно до програми зміст практики;
- разом із студентами відвідує й аналізує заняття, інші освітньо-виховні заходи, в тому числі й різні форми методичної роботи, які проводять практиканти;
- відвідує, аналізує та оцінює залікові заходи студентів;
- консультує студентів під час планування, підготовки і проведення освітньо-виховних та методичних заходів;
- затверджує плани-конспекти занять (уроків) та інших форм освітньо-виховної роботи з вихованцями;
- розробляє завдання студентам з психолого-педагогічного вивчення дітей раннього, молодшого віку та (шкільного віку), дитячого колективу, допомагає практикантам у вивченні індивідуальних особливостей дітей раннього, молодшого віку (шкільного віку);

- дає індивідуальні консультації студентам щодо побудови стосунків з дітьми, вихователями, вчителями і керівниками: закладів дошкільної освіти, загально освітніх закладів, викладачами, студентами, працівниками управлінь освіти; допомагає у розв'язанні психологічних проблем, які виникають;
- контролює виконання студентами індивідуальних планів проходження практики;
- разом із адміністрацією бази практики організовує педагогічну раду чи нараду працівників з оцінювання роботи студентів;
- готує студентів до участі у підсумковій конференції, допомагає в оформленні матеріалів до виставки;
- перевіряє звітну документацію студентів;
- бере участь у настановній і підсумковій конференціях з практики;
- бере участь у диференційованому оцінюванні роботи студентів, виставляє загальну оцінку;
- складає звіт про підсумки практики, рівень підготовки студентів з фахових дисциплін і подає його керівнику практики;
- оформляє документацію для оплати роботи працівників базових закладів з керівництва практикою студентів.

Староста групи студентів-практикантів:

- веде облік відвідування студентами практики;
- повідомляє студентам інформацію керівників і методистів щодо консультацій, зустрічей, змін у розкладі;
- виконує доручення керівників практики і групових методистів;
- подає груповому методисту інформацію щодо графіка проведення студентами освітньо-виховних заходів;
- організовує роботу з підготовки та збору методичних матеріалів, засобів навчання до виставки, яку проводять на звітній конференції.

Оцінювання практики відбувається з урахуванням результатів спостереження за діяльністю студента у процесі практики на основі:

- визначення якості виконання кожного завдання;
- аналізу професійних рис практиканта (дисциплінованість, уміння організувати власний робочий час, ініціативність, творче ставлення до справи та інші), його готовності надати допомогу працівникам закладу освіти;
- думок, висловлених методистами, адміністрацією, працівниками бази практики;
- аналізу змісту та якості звітної документації студента;
- аналізу участі студента у підсумковій науково-методичній конференції за результатами педагогічної практики, його внеску в підготовку матеріалів до виставки;
- самооцінки студентом ступеня своєї підготовленості до самостійної практичної діяльності і якості виконаної роботи.

За кожен вид педагогічної практики студентам виставляють диференційовану оцінку.

Критерії оцінювання роботи студентів за педагогічну практику

У підсумковій оцінці за педагогічну практику враховуються ступінь ефективності проведеної студентом освітньо-виховної діяльності, участь у методичній роботі закладу освіти, громадська активність студента, його ставлення до педагогічної професії, до дітей, до закладу, якість оформлення звітної документації.

За підсумками педагогічної практики студенти I курсу отримують **диференційований залік**. Оцінювання результатів проходження педагогічної практики залежить від кількості набраних балів:

«Відмінно» (90-100 балів) ставиться, якщо підготовча частина заняття, уроку, ігри чи позакласне заняття проведено на високому науковому і організаційно-методичному рівні, якщо на них обґрунтовано висувались і ефективно розв'язувались освітньо-виховні завдання, раціонально застосовувались різноманітні методи навчання і прийоми активізації дітей, учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, підтримувалась добра

дисципліна, якщо студент виявив глибоке знання психолого-педагогічної теорії і творчу самостійність у підборі навчального і дидактичного матеріалу, при побудові, проведенні й аналізі заняття; виконав у строк і на високому рівні весь запланований обсяг виховної роботи, показав уміння, використовуючи психолого-педагогічну теорію, виявив у роботі самостійність, творчий підхід і педагогічний такт.

«Добре» (65-89) ставиться, якщо підготовча частина заняття (уроку), ігри чи позакласне заняття проведено на високому науковому і організаційно-методичному рівні, якщо на ньому обґрунтовано висувались і ефективно розв'язувались освітньо-виховні завдання, раціонально застосовувались різноманітні методи навчання і прийоми активізації дітей (учнів) з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, підтримувалась добра дисципліна, якщо студент виявив глибоке знання психолого-педагогічної теорії і творчу самостійність у підборі навчального і дидактичного матеріалу, при побудові, проведенні й аналізі заняття (уроку), але допускалися незначні помилки у термінології. Весь запланований обсяг виховної роботи, який запланований програмою практики виконано, у строк і на високому рівні, показав уміння, використовуючи психолого-педагогічну теорію, виявив у роботі самостійність, творчий підхід і педагогічний такт, але при виконанні деяких видів виховної роботи припускав незначних помилок.

«Задовільно» (50-64) ставиться, якщо студент у реалізації освітньо-виховних завдань припускався помилок, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, прийоми і методи навчання і виховання, недостатньо активізував пізнавальну діяльність дітей (учнів), не завжди міг установити контакт з ними, аналізуючи заняття (урок), не завжди бачив свої помилки і недоліки у проведенні та допускалися помилки у термінології. Виконав програму виховної роботи, але не виявив глибокого знання психолого-педагогічної теорії і вміння застосувати її, припускався помилок у плануванні й проведенні окремих позакласних занять, не враховував у достатній мірі вікових та індивідуальних особливостей дітей (учнів).

«Незадовільно» (35-49) ставиться, якщо на занятті (уроці) не були виконані освітньо-виховні завдання, були допущені серйозні помилки під час викладення навчального матеріалу, не забезпечувалась дисципліна, якщо студент показав слабкі знання психолого-педагогічної теорії і некритично поставився до своєї роботи. Не виконав програму виховної роботи, показав слабкі знання психолого-педагогічної теорії, невміння застосувати її для висунення та реалізації виховних завдань, установлювати правильні взаємовідносини з учнями й організувати педагогічно доцільну діяльність.

«Не прийнято» (менше 35) ставиться, якщо студент не виконав програму педагогічної практики.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Освітній ступінь «бакалавра»
Навчальна педагогічна практика
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Програму розроблено на основі Положення про проведення практики студентами вищих навчальних закладів / лист 1/9-97 МОН України від 07.03.01 р. та методичних рекомендацій МОН України по складанню програм практики студентів вищих навчальних закладів України.

Мета практики: вдосконалення у студентів 1-го курсу освітнього ступеня «бакалавр» фахових компетентностей, формування професійних умінь з розвитку, навчання і виховання дітей раннього й молодшого дошкільного віку; підготовка їх до професійного виконання функцій вихователя дітей раннього й молодшого дошкільного віку, розвиток творчого потенціалу в педагогічній діяльності.

Завданнями виробничої практики є:

1) вдосконалити вміння і навички студентів застосовувати психолого-педагогічні знання з дитячої психології, педагогіки дошкільної, анатомії та вікової фізіології з основами медичних знань, та фахових методик у навчально-виховній роботі з дітьми раннього й молодшого дошкільного віку;

2) проводити психолого-педагогічне спостереження за дітьми раннього й молодшого дошкільного віку, складати психолого-педагогічну характеристику дитини;

3) добирати методи, засоби, прийоми ефективної організації навчально-виховного процесу, фізкультурно-оздоровчих заходів;

4) вчити самостійно проводити розвивальну й виховну роботу з дітьми раннього віку, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості; розвивати у студентів відповідальне ставлення до безпеки життєдіяльності дитини, виховувати турботливе ставлення до її розвитку і здоров'я;

5) стимулювати студентів до саморозвитку творчих і професійних здібностей.

У результаті проходження педагогічної практики студенти-практиканти

повинні знати:

- програмові вимоги до змісту освітньо-виховної роботи з дітьми раннього й молодшого дошкільного віку;
- способи активізації навчально-пізнавальної діяльності дітей раннього й молодшого дошкільного віку;
- організацію навчально-виховної роботи з дітьми раннього й молодшого дошкільного віку;
- методика проведення занять з фізичної культури, образотворчого мистецтва;
- психолого-педагогічні особливості розвитку дітей раннього й молодшого дошкільного віку;
- методи, прийоми і форми роботи з дітьми раннього й молодшого дошкільного віку.

У результаті проходження педагогічної практики студенти-практиканти повинні **вміти:**

- створювати предметне, мовленнєво-розвивальне середовище в групах раннього й молодшого дошкільного віку;
- організовувати режимні моменти, ігрову й самостійну діяльність, фізкультурно-оздоровчі заходи дітей раннього й молодшого дошкільного віку;
- здійснювати діагностику рівнів психічного розвитку дітей раннього й молодшого дошкільного віку;
- складати конспекти занять відповідно до програмового змісту;
- проводити заняття з художньої літератури, фізичної культури, образотворчого мистецтва, математики;
- оформлювати (виготовляти, розробляти) дидактичний матеріал з розвитку дрібної моторики рук / сенсорного розвитку дітей раннього віку.

Терміни проходження виробничої практики: 2 тижні, по 6 годин щоденно.

На навчальну практику відводять 90 годин / 3 кредитів

**Програма навчальної практики
для спеціальності 012 Дошкільна освіта**

Кредит 1.

***Спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя
групи дітей раннього та молодшого дошкільного віку.***

Самостійному проведенню освітньо-виховного процесу в групі передують ознайомлення з роботою дошкільного закладу, його керівниками, а також ***спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя-наставника.*** Студент-практикант повинен щодня ознайомлюватись із планом освітньо-виховної роботи, яким керується вихователь, у бесіді з педагогом виявляти доцільність і відповідність програмі накреслених завдань, обраних вихователем форм, методів та прийомів роботи з дітьми. Спостерігаючи за роботою вихователя-наставника, студент-практикант веде щоденник, у якому зазначає всі важливі для аналізу і власного використання аспекти педагогічного процесу. Особливу увагу слід звернути на своєрідність організації педагогічного процесу в групі дітей раннього віку: комплектування групи, організацію інтер'єру групових приміщень, стиль педагогічного спілкування вихователя-наставника, розподіл обов'язків між персоналом групи тощо. Студент-практикант вивчає режим життя групи, специфіку організації життєдіяльності дітей.

Важливою частиною педагогічної діяльності вихователя є підготовка і проведення занять з дітьми. Студент-практикант залучається до процесу підготовки занять (допомагає готувати та розміщувати дидактичний матеріал, створювати в групі умови для проведення заняття тощо), після заняття обов'язково обговорює його з вихователем-наставником, фіксуючи у щоденнику розгорнуту якісну оцінку заняття, а також власні творчі ідеї щодо навчання дітей раннього віку, що виникли у процесі перегляду заняття та його обговорення.

Спостерігаючи педагогічний процес, студент-практикант ознайомлюється також із методичним та дидактичним забезпеченням освітньо-виховного

процесу: аналізує наявні у групі ігрові матеріали, наочні дидактичні посібники, технічні засоби навчання та дидактичний матеріал, що зберігається у методичному кабінеті закладу дошкільної освіти, проектує можливі умови їх використання у своїй подальшій діяльності під час педагогічної практики.

Кредит 2.

Самостійне виконання студентом-практикантом обов'язків вихователя.

Поступово спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя-наставника починає доповнюватися ***самостійним виконанням студентом-практикантом обов'язків вихователя.*** Уже з перших днів практики студент повинен допомагати вихователю групи проводити ранковий прийом дітей, організацію їх життєдіяльності (сніданок, обід, денний сон, ранкову та коригуючу гімнастику, ігри з дітьми, прогулянки). Далі студент-практикант організовує вказані частини освітньо-виховного процесу самостійно. З другого тижня практики студент-практикант повинен намагатись самостійно здійснювати всі основні види педагогічної діяльності вихователя. Він, проконсультувавшись із педагогом-наставником, складає детальний план освітньо-виховної роботи своєї робочої зміни, який фіксує у щоденнику педагогічної практики і, за домовленістю з наставником, у груповому календарному плані. Щодня перед початком роботи студент-практикант подає для затвердження наставнику конспекти занять, які буде проводити з дітьми, готує необхідний матеріал до заняття.

Готуючись до занять, інших форм роботи з дітьми, студент удосконалює навички роботи з методичною літературою, дидактичними матеріалами, наочними посібниками, вчиться аналізувати отриману інформацію, адаптувати її до рівня розвитку дітей своєї групи. Під час проведення роботи з дітьми студент-практикант приділяє значну увагу налагодженню з вихованцями таких взаємин, що забезпечують емоційно-позитивну атмосферу педагогічного спілкування. Він прагне виявити свій інтерес, доброзичливе ставлення до дітей, любов до них,

формує у себе уміння слухати дітей, розмовляти з малюками, бути уважним до їхніх потреб. Важливо також навчатись враховувати типологічні та індивідуальні особливості дітей, здійснювати індивідуально-диференційований підхід у навчанні та вихованні дітей раннього віку.

Кожен вид діяльності, проведене студентом-практикантом, обговорюється з вихователем-наставником, який оцінює заняття за стобальною системою, фіксуючи оцінку у журналі обліку роботи студентів під час педагогічної практики.

Студент-практикант також активно долучається до створення наочних матеріалів та дидактичних посібників, добору методичних матеріалів, які необхідні у групі, де працює студент.

У кінці робочої зміни студент-практикант обговорює свою діяльність з вихователем-наставником, отримує консультації щодо наступного робочого дня. Усю проведену самостійно роботу студент-практикант фіксує в щоденнику, вчиться аналізувати власну діяльність, об'єктивно оцінювати її.

Самостійна освітньо-виховна робота з дітьми групи доповнюється **організаційно-педагогічною та методичною роботою**, яку студент-практикант проводить протягом усього основного періоду практики. Вона містить створення у групі умов для адаптації до дошкільного закладу дітей, які прибувають у групу за час педагогічної практики (складання плану індивідуальної роботи з дитиною, проведення бесід з батьками, організація діяльності дитини у перші дні перебування в дошкільному закладі тощо).

Студент-практикант ознайомлюється також із різноманітними формами і змістом пропаганди педагогічних знань серед батьків, бере участь у підготовці матеріалів для куточка батьків, папок-пересувок, допомагає у підготовці і проведенні батьківських зборів, при потребі організовує групові або індивідуальні консультації для батьків своїх вихованців. Під час педагогічної практики студент повинен також брати участь в усіх методичних заходах, що проводяться у дошкільному закладі: педагогічних радах і читаннях, семінарах-практикумах, методичних годинах. За дорученням керівників дошкільної

установи він може залучатися до роботи методичного кабінету дошкільного закладу (готувати реферати на певну тематику, допомагати у систематизації методичних матеріалів, оформленні стендів, виготовленні дидактичних наочних посібників). Студент-практикант повинен звернути особливу увагу на ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, який вивчається і впроваджується в дошкільному навчальному закладі. Зміст проведеної студентом-практикантом методичної роботи має бути відображений у щоденнику педагогічної практики, результати всіх видів організаційно-педагогічної та методичної діяльності оцінюються працівниками дошкільної установи (вихователем групи, методистом або завідувачем дошкільним навчальним закладом).

Індивідуальне довготривале завдання: розробка та виготовлення наочних та методичних посібників для роботи з дітьми.

Кредит 3.

Вивчення особистості дітей раннього та молодшого дошкільного віку та проведення психолого-педагогічної діагностики.

Важливою складовою частиною роботи студента-практиканта є також ***вивчення особистості дітей раннього віку та проведення психолого-педагогічної діагностики.***

Це завдання педагогічної практики студент починає розв'язувати з перших днів перебування у групі. Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Слід скласти план вивчення дитини, користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей. При цьому студент-практикант повинен враховувати, що у роботі з дітьми раннього віку здебільшого не використовують стандартизованих

психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються і уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу.

Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує у щоденнику педагогічної практики. При цьому студент-практикант повинен також зазначати, думки щодо розвитку дитини, можливі рекомендації щодо її виховання і навчання.

Оформлення звітної документації

На завершальному етапі практики студенти-практиканти **оформлюють звітну документацію.**

Результати педагогічної практики розглядаються на підсумковій нараді, у якій беруть участь керівники закладу дошкільної освіти, студенти-практиканти та їхні вихователі-наставники, викладач, який керує практикою. На нараді при завідувачеві затверджують характеристики студентів-практикантів, складені вихователями. У характеристиці дається розгорнутий аналіз роботи студента під час практики, його ділових та особистісних якостей і вказується загальна оцінка за педагогічну практику.

Завершальним етапом роботи студента-практиканта є оформлення звітної документації та підготовка до участі у підсумковій конференції за результатами практики. Разом зі своїми товаришами, які проходили практику в тому ж закладі дошкільної освіти, студент-практикант готує тематичну звітну доповідь, у якій розкриває підсумки практики та висвітлює одну з актуальних проблем виховання і навчання дітей раннього віку. Для доповіді обираються теми, які висвітлюють специфіку конкретного закладу дошкільної освіти, кращий досвід виховання дітей раннього віку, власні здобутки та успіхи. За результатами практики підгрупа студентів, які проходили практику в одному дошкільному закладі, оформлюють презентацію.

Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів та видів робіт	Кількість годин		
	усього	у тому числі	
		ін.р.	с.р.
1. Спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей раннього віку	20	6	14
Вивчення умов діяльності груп дітей дошкільного віку в ЗДО			
Складання індивідуального плану студента-практиканта			
Ознайомлення з планом освітньо-виховної роботи в групах дітей раннього віку, документацією вихователя.			
2. Самостійне виконання студентом-практикантом обов'язків вихователя	20	4	16
Спостереження, аналіз фрагментів організації життєдіяльності дітей в групах раннього віку			
Ознайомлення зі специфікою освітньо-виховного процесу ЗДО у групах дітей дошкільного віку з елементами практичних вправ			
Проведення студентами - практикантами процесів життєдіяльності дітей у парі з вихователем			
Виготовлення наочно-дидактичного обладнання			
3. Вивчення особистості дітей раннього віку	20	10	20
Вивчення психолого-педагогічних особливостей взаємодії вихователя з сім'єю			
Проведення психолого-педагогічної діагностики			
4. Оформлення звітної документації	30	10	10
Усього годин:	90	30	60

Завдання для самостійної роботи

1. Вивчення умов діяльності груп дітей дошкільного віку в ЗДО.
2. Складання індивідуального плану роботи студента-практиканта.
3. Вивчення планування освітньо-виховної роботи в групах дітей раннього, молодшого дошкільного віку.
4. Вивчення умов та способів організації освітнього-виховного процесу в групі.
5. Вивчення психолого-педагогічних особливостей взаємодії вихователя з сім'єю.
6. Вивчення фрагментів організації життєдіяльності дітей в групах раннього, молодшого дошкільного віку.
7. Вивчення особливостей розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя щодо організації життєдіяльності дітей
8. Вивчення особливостей специфіки освітньо-виховного процесу ЗДО у групах дітей раннього, молодшого дошкільного віку.
9. Підготовка до організації процесів життєдіяльності у парі з вихователем.
10. Підготовка до проведення занять у парі з вихователем.
11. Виготовлення наочно-дидактичного матеріалу.
12. Підготовка до самостійного проведення режимних процесів.
13. Підготовка до самостійного проведення розваг, сюжетно-рольової гри.
14. Підготовка до самостійного проведення занять.
15. Участь у заходах, які проводяться в ЗДО.

Методичні рекомендації студентам

Поради студентам

1. Перед початком практики на підставі витягу з робочої програми початкової практики чітко спланувати свою роботу на весь період; власний Індивідуальний план погодити з вихователем групи, методистом від кафедри.
2. Щоденно суворо дотримуватись правил з техніки безпеки та охорони життєдіяльності дітей.
3. До матеріалів навчальної практики додати атрибути, посібники або демонстраційний матеріал, який використовували під час проведення пробних форм роботи з дітьми.
4. Документацію подати на перевірку методисту педагогічної практики у не пізніше _____ (дата).
5. Документація повинна бути оформлена на стандартних аркушах білого паперу А-4 в папці зі швидкозшивачем. Документація заповнюється на шаблонах документів, може бути подана в рукописному вигляді або надрукована на комп'ютері.

Щоденник педагогічної практики

Педагогічний щоденник є звітом діяльності студента в ЗДО та контрольним документом, за яким керівники практики простежують хід педагогічної практики студента-практиканта.

У щоденнику студент-практикант фіксує спостереження за педагогічною діяльністю вихователя, планує освітньо-виховну роботу з дітьми. Ведення практикантом щоденника сприяє аналізу й усвідомленню його педагогічної діяльності в ЗДО.

Щоденник педагогічної практики – це обов'язковий документ, зміст якого враховується при її оцінюванні. Педагогічний щоденник заповнюється щодня, завжди знаходиться в студента й перевіряється протягом усієї практики. Відсутність щоденника розглядається як порушення навчально-виховної дисципліни. Педагогічний щоденник ведеться впродовж усієї практики (за поданою формою)

Вивчення й аналіз предметно-розвиваючого середовища в базовій групі

Проаналізуйте стан предметно-розвиваючого середовища в базовій групі проходження практики, використовуючи запропоновані критерії. В аналізі враховуйте ресурси методичного кабінету ЗДО, інші приміщення закладу дошкільної освіти і ділянки, що можуть відвідувати вихованці групи регулярно.

При аналізі предметно-розвиваючого середовища в базовій групі використовуйте наступні критерії:

- дидактичні засоби й устаткування для всебічного розвитку дітей.
- аудіовізуальні засоби;
- альбоми, художня література й ін. для збагачення дітей враженнями;
- дидактичні ігри, різні сюжетні ігрові набори й іграшки, різноманітні звукові іграшки тощо для розвитку дітей у різних видах діяльності;
- ігри для інтелектуального розвитку;

- іграшки, посібники й обладнання для сенсорного розвитку;
- наочний та ілюстративний матеріал;
- умови для спільної й індивідуальної активності дітей (у тому числі «куточки самоти»);

- інше.

Умови для художньо-естетичного розвитку дітей:

- спеціально обладнане приміщення для ізолюції;
- естетичне оформлення приміщень сприяє художньому розвитку дітей (експозиції картин, гравюр, здобутків народної творчості; виставки авторських робіт співробітників ЗДО, дітей, батьків; квіти);

- у групі у вільному доступі для дітей є необхідні матеріали для малювання, ліплення, аплікації, художньої праці (папір різних видів, форматів, кольорів, пластилін, фарби, пензлики, олівці, кольорові крейди, природний матеріал);

- інше.

Умови для розвитку театралізованої діяльності дітей:

- спеціальне приміщення для театралізованої діяльності дітей;
- різноманітні види театрів (бі-ба-бо, тіньовий, настільний, ляльковий)
- оснащення для розігрування сценок і спектаклів (набори ляльок, ширми, маски, театральні атрибути);

- у групі є атрибути, елементи костюмів для сюжетно-рольових, гри-драматизації, а також матеріал для їх виготовлення;

- інше.

Умови для розвитку дітей у музичній діяльності:

- музичний зал;
- музичні інструменти (піаніно, рояль, акордеон і ін.);
- дитячі музичні інструменти (бубни, брязкальця, металофони й ін.);
- музично-дидактичні ігри і посібники (у тому числі альбоми, листівки, слайди);

- у групі обладнаний музичний куточок;

- у групі є музичні іграшки;
- створено музичне середовище;
- інше.

Умови для розвитку конструктивної діяльності дітей:

- у групі є дрібний (настільний) і великий будівельні матеріали;
- у групі є різноманітні конструктори (дерев'яні, металеві, пластикові, з різним способом з'єднання деталей);
- мозаїки, танограми, розрізні картинки;
- природний матеріал для художнього конструювання;
- інше.

Умови для екологічної культури дітей:

- наочні приладдя, ілюстративний матеріал для розвитку екологічної культури (альбоми, набори картин, муляжі, дидактичні ігри тощо);
- у групі є куточок озеленення (кімнатні рослини);
- у дитячій дошкільній установі містяться тварини (птаха, рибки, черепахи й ін.);
- на ділянці створені умови для вирощування і догляду за рослинами (сад, город, квітники, ягідники);
- окреме приміщення, обладнане під куточок живої природи (зимовий сад, зоокуточок тощо);
- на ділянці є куточок лісу;
- на ділянці є екологічна стежка.

Умови для розвитку уявлень про людину в історії і культурі:

- добірки книг, листівок, комплекти репродукцій, ігри й іграшки, що знайомлять з історією, культурою, працею, побутом різних народів, з технічними досягненнями людства;
- куточок краєзнавства;
- зразки предметів народного побуту;
- зразки національних костюмів, ляльки в національних костюмах;

– художня література (казки і легенди народів світу, популярні видання для дітей античних, біблійних, євангельських сюжетів тощо);

– у групах є настільно-друковані і дидактичні ігри, що знайомлять із правилами дорожнього руху;

– інше.

Умови для фізичного розвитку дітей:

– спортивний зал;

– плавальний басейн;

– на ділянці є плавальний басейн;

– у групах є інвентар й обладнання для фізичної активності дітей, масажу (міні-стадіон, спортивний інвентар, масажні килимки, мати, тренажери тощо);

– спортивний інвентар для фізичної активності дітей на ділянці (м'ячі, обручі, санки, лижі, велосипеди тощо);

– на ділянці створені умови для фізичного розвитку дітей (стадіон, бігова доріжка, смуга перешкод, спортивно-ігрове устаткування, яма для стрибків);

– інше.

Умови для формування елементарних математичних уявлень:

– у групі є демонстраційний і роздатковий матеріал для навчання дітей лічбі, розвитку уявлень про величину предметів і їх форму;

– матеріал і устаткування для формування в дітей уявлень про число і кількість (каса цифр, ваги, мірні склянки тощо);

– матеріал для розвитку просторових (стенди, дошки зі схемами) і часових (календарі, годинник: піскові, з циферблатом) уявлень;

– обладнано комп'ютерний клас;

– інше.

Умови для розвитку в дітей елементарних природничо-наукових уявлень:

– матеріали і прилади для демонстрації і дитячого експериментування (глобуси, карти, макети, набори листівок і ілюстрацій, настільно-друковані ігри, магніти, окуляри, лупи тощо);

– куточки для дитячого експериментування (у тому числі для ігор з водою і піском тощо);

– інше.

Умови для розвитку мовлення дітей:

– бібліотека для дітей;

– спеціальне приміщення для занять іншим (іноземним) мовою (у тому числі обладнане як лінгафонний кабінет);

– бібліотека для співробітників, батьків;

– у групі є куточок книги;

– набори картин і настільно-друковані ігри з розвитку мовлення;

– інше.

Умови для ігрової діяльності дітей:

– спеціальне приміщення, обладнане для ігор («кімната казок», ін.);

– у групових кімнатах, спальнях і ін. виділений простір для гри і є ігрове обладнання;

– у групі є іграшки для різних видів ігор;

– у групі є матеріал, що може бути використаний як іграшки-замінники;

– інше.

Вивчення, аналіз і самостійна робота з виховання

культурно-гігієнічних навичок

При вивченні й аналізі доцільно виділяти окремі групи навичок, що дозволяють дітям освоювати основи гігієнічної культури: навички, пов'язані з культурою їжі і поведінки за столом; навички вдягання і контролю за своїм зовнішнім виглядом; навички охайного і бережливого ставлення до речей.

Вивчення і самостійна організація ігрової діяльності дітей

Завдання 1. При вивченні й аналізі рівня розвитку ігрової діяльності дітей базової групи, використовуйте запропонований діагностичний лист.

Показники розвитку ігрової діяльності дітей

I. Зміст гри

1. Задум гри виявляється:
 - за допомогою дорослого
 - самостійно
2. Різноманітність задумів
3. Кількість ігрових завдань
4. Різноманітність ігрових завдань
5. Самостійність при постановці завдань:
 - ставить дорослий
 - за допомогою дорослого
 - самостійно

II. Способи розв'язання ігрових завдань

1. Різноманітність ігрових дій з іграшками.
2. Ступінь узагальненості ігрових дій з іграшками:
 - розгорнуті
 - узагальнені
3. Ігрові дії з іграшками-замінниками:
 - за допомогою дорослого
 - самостійно
4. Ігрові дії з уявними предметами:
 - за допомогою дорослого
 - самостійно
5. Приймає роль
6. Різноманітність рольових дій

7. Наявність рольових висловлювань
8. Виразність рольових висловлювань
9. Рольові висловлювання виникають з ініціативи:
 - дорослого
 - дитини
10. Рольова бесіда виникає:
 - з дорослим
 - з однолітком
11. Рольова бесіда виникає з ініціативи:
 - дорослого
 - дитини

III. Взаємодія дітей у грі

1. Вступає у взаємодію:
 - з дорослим
 - з однолітками
2. Ставить ігрові завдання:
 - дорослому
 - ровеснику
3. Приймає ігрові завдання:
 - від дорослого
 - від однолітка
 - відмовляється
4. Тривалість взаємодії:
 - короткотривала
 - тривала

Виявлений показник розвитку дитини відображається в діагностичному листі знаком +, відсутність показника – знаком –.

Вивчення системи взаємодії з родинами вихованців у ЗДО і групі

З'ясувати в бесідах з керівником ЗДО і вихователем базової групи, якою є система взаємодії з родинами в закладі дошкільної освіти і базовій групі.

Підготувати і провести одну з форм роботи з батьками в базовій групі закладу дошкільної освіти.

При виборі форми роботи з батьками студенти враховують систему роботи, що склалася в базовій групі, план роботи вихователів; тематику обговорюють з вихователем групи. Студенти можуть вибрати одну з запропонованих форм:

- батьківські збори
- конференції батьків
- диспути
- круглі столи
- клуби батьків, бабусь і дідусів
- вечора питань і відповідей
- психолого-педагогічні тренінги
- семінари-практикуми
- школи молоді родини
- дні «відкритих дверей»
- відвідування родин
- бесіди
- консультації
- наочна пропаганда (куточки для батьків, папки-пересувки, рукописні журнали)

Спостереження за дитиною.

Складання характеристики на дитину

Проведіть спостереження за поведінкою, взаєминами, діяльністю однієї дитини з метою виявлення її індивідуальних особливостей і подальшого написання характеристики на неї.

Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільника

I. Загальна інформація про дитину

Ім'я _____

Вік _____

Загальний фізичний розвиток

II. Гра – основний вид діяльності дитини

1. Участь в іграх. Які види ігор обирає дитина (процесуальні чи рольові)? Якщо рольові, бажано вказати, який вид гри використовує дитина: на побутові теми, з виробничим, суспільно-політичним сюжетом.

2. Виконувани в іграх ролі (різні, ті самі).

3. Активність у грі (ініціатор чи пасивний виконавець задуму інших дітей).

4. Тривалість гри. Якщо дитина припиняє грати раніше від товаришів, варто з'ясувати причину цього (мотивування самої дитини і спостереження вихователя).

5. Порівняти позиції дитини (самовпевнений, упевнений, неупевнений) в ігровій, трудовій, навчальній діяльності на музичних і фізкультурних заняттях. Якщо позиції в перерахованих видах діяльності різні, установити, у чому полягають ці відмінності, їх причини.

III. Особливості окремих пізнавальних процесів

1. Рівень розвитку пізнавальних психічних процесів відповідно до віку й у порівнянні з іншими дітьми.

2. Рівень розвитку мовлення дитини. Яка мова переважає в неї (діалогічна: рівень її розвитку, наявність таких елементів, як указівки, оцінки, узгодження, називання дії; монологічна: рівень її розвитку, побудова повідомлення, наявність міркувань з приводу способів виконання дій). Ступінь розвитку фонетичної сторони мови (чи усі фонемі вимовляє, якщо ні, які відсутні; чи уміє виділяти фонемі в слові). Словниковий запас (великий, середній, мінімальний) відповідно до вікових норм. Побудова речень (правильна, неправильна).

IV. Особливості інтересів дошкільника

1. Перелічити усе, що його цікавить: музика, малювання, розповіді інших дітей і дорослих, сам намагається розповідати й ін.; як це усе виходить.

V. Загальна характеристика поведінки

1. Поведінка (дитина спокійна, стримана чи виявляє зайву рухливість, непосидючість).

2. Виконання режиму (дотримується режиму, порушує навмисно, через недбайливість, не встигає укластися у відведений час).

3. Підпорядкування вимогам дорослого (охоче, у силу примуса; чи часто відмовляється виконувати вимоги, які саме). Найбільш типові порушення дисципліни.

VI. Взаємини з дітьми

1. Ставлення дитини до товаришів по групі (любить, байдужа, не любить). На чому будується це ставлення.

2. Ставлення дітей до дитини (люблять, байдужі, не люблять).

VII. Особливості характеру

1. Яскраво виражені позитивні і негативні риси характеру (життєрадісність, товариськість, наполегливість, егоїзм, підвищена уразливість, упертість, агресивність, скритність, замкнутість і т.д.).

2. Переважаючий настрій (веселий, сумний, пригнічений).

3. Стійкість настрою. Що найчастіше викликає зміну настрою?

4. Ставлення до своїх успіхів і невдач (у грі, праці, навчанні, на заняттях з музику і фізкультури).

VIII. Ставлення до дошкільного закладу і вихователів групи

1. Чи любить бувати в дитячому садку?
2. Взаємини з вихователями групи (ставлення до дитини, її ставлення до них, основа, на якій будуються відносини). Який вид спілкування переважає (пізнавальний, діловий, особистісний)?
3. Способи впливу на дитину з боку вихователів і його результати.

Спостереження за навчальним процесом у базовій групі.

Аналіз навчальних занять вихователя

Завдання 1. Проведіть спостереження навчальних занять вихователів різних видів (тематичні, комплексні, інтегровані).

При перегляді показових занять, фіксуйте свої спостереження в таблиці

Час (у хв.)	Діяльність вихователя (частини заняття, завдання, пояснення і вказівки, використані методи і прийоми)	Діяльність дітей

При аналізі показових занять використовуйте наступну схему.

Схема аналізу заняття

1. Загальна інформація про навчальне заняття: сфера, вид, час проведення, тема, мета, задачі.
2. Санітарно-гігієнічні умови: підготовленість приміщення до проведення заняття, підготовленість обладнання, необхідного для вихователя і дітей, його якість.
3. Психологічна підготовка дітей до заняття: мотивування навчальної діяльності, створення емоційного тла.
4. Організація початку заняття. Прийоми переключення уваги дітей і його концентрації на навчальній роботі.
5. Тип і структура заняття, форма проведення, відповідність мети і задачам. Раціональне використання часу.

6. Зміст заняття, відповідність програмі, рівню розвитку дітей. Які знання, уміння і навички формуються. Інформаційна насиченість заняття. Повнота і послідовність ознайомлення дітей з матеріалом. Науковий рівень матеріалу, його виклад, зв'язок з життям.

7. Оптимальність вибору методів і прийомів роботи на кожному етапі заняття. Наскільки обрані методи забезпечують свідомість і міцність засвоєння матеріалу. Сприяння пізнавальної самостійності й активному мисленню дітей. Врахування вікових і індивідуальних особливостей.

8. Стимулювання пізнавальної діяльності дітей. Прийоми керування увагою дітей. Стимулювання позитивного ставлення до навчальної діяльності. Методика змістовної оцінки знань, результатів продуктивної діяльності дітей.

9. Виховання дітей у процесі заняття. Які якості особистості формуються. Які прийоми і засоби впливу використовуються, їх ефективність.

10. Міри, що забезпечують високу працездатність дітей.

Складання розгорнутого конспекту заняття

При складанні конспекту заняття використовуйте схему:

1. Сфера навчальної діяльності, вид заняття.
2. Тема заняття.
3. Вік дітей.
4. Мета, програмний зміст заняття.
5. Обладнання.
6. Зміст заняття (розкриття основних етапів, форм роботи, методів, прийомів навчальної діяльності, завдань)

Освітній ступінь «бакалавра»
Навчальна педагогічна практика
спеціальності 013 Початкова освіта

Мета практики: формування у студентів цілісного уявлення про освітньо-виховний комплекс сучасної початкової школи і вчителя як головного суб'єкта навчально-виховного процесу в початковій школі.

Завдання практики:

1. Формування професійного інтересу до педагогічної діяльності, створення у студентів установки на формування професійної позиції.
2. Вивчення специфіки праці (функції і професійні обов'язки педагога дошкільного навчального закладу та вчителя початкової школи).
3. Стимулювання потреби у формуванні культури педагогічної діяльності.
4. Формування умінь вести записи спостережень, обробляти, узагальнювати отриману в ході спостережень інформацію, повно і правильно відобразити її в щоденнику практики.
5. Розвиток потреби в самопізнанні й самовдосконаленні.
6. Формування умінь спостереження, аналізу та оцінки навчально-виховного процесу в початковій школі, його відповідності програмним вимогам.
7. Оволодіння навичками навчально-виховної роботи.
8. Ознайомлення з організаційно-педагогічною та методичною роботою.
9. Оволодіння студентами засобами елементарної діагностики особистості та діяльності педагога, індивідуальних особливостей дитини та колективу в цілому. На навчальну практику відводять 2 кредити ECTS.

**Програма навчальної практики
для спеціальності 013 Початкова освіта**

Кредит 1

Сучасна початкова школа як основний елемент системи освіти України

Завдання 1. Ознайомлення з різними типами шкіл.

Мета: ознайомитися з особливостями освітньо-виховного комплексу різних типів закладів, вивчити особливості їхнього функціонування.

Під час практики студенти відвідують школи різних типів, ознайомлюються з особливостями їхнього функціонування, зустрічаються з адміністрацією. У процесі ознайомлення з початковою школою слід:

1. Вивчити особливості функціонування певного типу закладу: штатний розпис, кількість і наповнюваність класів, режим роботи, режим харчування.
2. Звернути увагу на своєрідність фізкультурно-оздоровчого комплексу в різних типах шкіл.
3. Ознайомитися з реалізацією вікового принципу в організації життя і діяльності дітей в установі.
4. Звернути увагу, чи створюється обстановка, наближена до домашньої.
5. Зробити замальовки різних варіантів оформлення класних кімнат.

Завдання 2. Ознайомлення зі створенням розвивального середовища в різних типах шкіл.

Мета: вивчити принципи побудови розвивального середовища та їхню реалізацію в різних установах.

Під час педагогічної практики слід звернути увагу на створення розвивального середовища:

- класні приміщення та їх обладнання;
- методичний кабінет, його оснащення;
- фізкультурна і музична зали, їхнє оснащення;
- допоміжні приміщення (медичний кабінет, кабінет фізіопроцедур).

Студенти-практиканти спочатку повинні у загальному ознайомитися з класними кабінетами закладу. Зробити висновок про його відповідність естетичним вимогам. Далі кожен студент має ознайомитися з приміщенням класу, до якої він розподілений на період навчальної практики, розташуванням та призначенням кожної кімнати, оцінити їхнє використання, відповідність санітарно-гігієнічним нормам та естетичним вимогам. Слід також проаналізувати розташування, призначення й використання меблів та обладнання у класній кімнаті, встановити наявність фізкультурного обладнання, дидактичних посібників та іграшок, необхідних для проведення навчально-виховної роботи з учнями молодшого шкільного віку. Студент здійснює аналіз предметно-розвивального середовища під керівництвом учителя, який спрямовує увагу студента на найважливіші деталі обстановки, пояснює доцільність організації у певних функціональних зон (навчальної, ігрової, зони природи тощо), середовища.

Студент-практикант отримує від учителя конкретні завдання, змістом яких є виготовлення наочних та методичних посібників для роботи з учнями.

Кредит 2

Учитель - головний суб'єкт освітньо-виховного процесу

Завдання 3. Вивчення специфіки роботи учителя: функції (професійні обов'язки) педагога закладу.

Мета: формування уявлень про те, що учитель – головний суб'єкт навчально-виховного процесу в початковій школі.

На основі спостереження за роботою учителя, у яку їх розподілено, студенти повинні ознайомитися з функціями педагога початкової школи. Також слід поговорити з учителем, у бесіді з ним спробувати встановити «довірливо-діловий контакт». На основі спостережень потрібно проаналізувати зміст роботи учителя в першу і другу половини дня, зробити хронометраж його діяльності.

Виконуючи це завдання, студенти також повинні долучитися до взаємодії з учителями. Порадившись, слід придумати захоплюючу справу, щоб зацікавити

учнів. При цьому необхідно розташувати до себе дітей і спробувати зробити спілкування з ними особистісно-орієнтованим. Враження від спілкування з дітьми слід відобразити у щоденнику практики.

Завдання 4. Вивчення культури педагогічної діяльності учителя.

Мета: стимулювання потреби в підвищенні культури педагогічної діяльності.

Під час спостереження за взаємодією дітей і учителя студентам необхідно звернути увагу на зовнішній вигляд учителя.

Слід зробити аналіз мовного спілкування учителя з дітьми, виходячи з двох мовних позицій: а) зміст спілкування; б) культура мовлення учителя у спілкуванні.

Студентам рекомендовано звернути увагу і оцінити дотримання учителем таких правил особистісно-орієнтованої взаємодії:

1. Ніколи не карайте дітей.
2. Не порівнюйте дітей один з одним, не ставте один одному в приклад.
3. Не виставляйте дітей на ганьбу (не сваріть при всіх, не змушуйте просити вибачення).
4. Не докоряйте дітям.
5. Не скаржтеся на них батькам.
6. Не ображайте.
7. Не карайте, не вимагайте жорстко.
8. Забезпечуйте успіх у всіх справах, і особливо в творчості, намагайтеся вчасно ненав'язливо допомогти дитині.
9. Хваліть за успіхи.
10. Вірте і довіряйте беззастережно.
11. Домовляйтеся, знаходьте спільне, поступайтеся бажанням.
12. Прощайте щиро

Методичні рекомендації студентам

Організація навчальної практики

Навчальну практику проводять на 3 курсі (2 семестр, 3 тижні). Студентів розподіляють по групах (4-5 осіб). Перебуваючи щодня у школі не менше 6 годин, студенти виконують завдання, передбачені програмою практики на кожен день. Кожен студент, керуючись завданнями і змістом практики, веде педагогічний щоденник, в якому фіксує результати виконання завдань, аналізує роботу вчителів і свою власну. Основний зміст роботи студента-практиканта становить виконання визначених програмою завдань. Однак, під час проведення режимних процесів студенти повинні активно долучатися в діяльність і допомагати вчителю.

Перелік звітної документації навчальної практики

1. Щоденник практики.

2. Письмовий звіт про практику, де студенти роблять самоаналіз професійного становлення, вказують труднощі, з якими зіткнулися, і дають відповіді на такі питання:

- Яким я хочу бачити свій майбутній клас?
- Що для мене головне в моїй майбутній професії?
- Чим я вже сьогодні цікава для дітей?
- Чому б я хотіла навчити своїх учнів?
- Світ моїх захоплень.

3. Дидактичний посібник, зроблений руками студента (підгрупою студентів, які працювали в одному класі на педагогічній практиці).

Завдання педагогічної практики

1. Ознайомлення з концепцією й уставом, особливостями управління та функціонування закладу середньої освіти (школа, гімназія, ліцей і т. ін.).

2. Вивчення прав і обов'язків (посадових і функціональних) педагога (як вчителя початкових класів) і учня.

3. Поглиблення, систематизація, узагальнення, застосування на практиці психолого-педагогічних знань та стимулювання інтересу до педагогічної професії.

4. Розвиток умінь виділяти й визначати специфіку основних компонентів:

– процесу навчання та виховання (мету, завдання, суб'єктів, зміст, методи, прийоми, засоби, форми організації, результати);

– структури педагогічної діяльності вчителя (прогнозування, планування, організація, стимулювання, контроль, аналіз результатів);

– структури навчально-пізнавальної діяльності учнів (зокрема етапів сприйняття, розуміння, усвідомлення, закріплення, застосування ЗУН);

– структури виховної діяльності вихованців.

5. Оволодіння вміннями рефлексивного аналізу педагогічних ситуацій, явищ і процесів.

6. Опанування провідних функцій професійно-педагогічної діяльності (гностичної, проектувальної, конструктивної, комунікативної, організаційної) та набуття відповідних педагогічних здібностей та професійно важливих якостей.

7. Розвиток умінь:

– діагностики рівнів предметної компетентності й вихованості учня, а також складання його психолого-педагогічної характеристики;

– діагностики й самодіагностики професійно важливих якостей педагога;

– самоаналізу процесу й результатів власної педагогічної діяльності;

– проектування власної програми професійного самовиховання.

8. Оволодіння методами науково-педагогічного дослідження (аналіз шкільної документації (плани школи, вчителя та класного керівника, журнали); педагогічне проектування й моделювання; вивчення передового педагогічного досвіду; спостереження; анкетування; тестування; констатуючий й формуючий експеримент і т. ін.).

Керівництво до дії (інформація з настановної конференції)

1. Педагогічна практика здійснюється протягом трьох тижнів у три етапи:

1.1. *Перший етап* – початковий, що обіймає 1 тиждень, передбачає:

- складання й затвердження індивідуального плану роботи студента-практиканта;
- знайомство й установлення контакту з учнями прикріпленого класу, його керівником;
- відвідування уроків у закріпленому класі (за розкладом), їх психолого-педагогічний аналіз, участь у їх обговоренні;
- вибір учня для психолого-педагогічного обстеження, методик дослідження його особливостей;
- відвідування урочних і позаурочних виховних заходів учителів (за планом школи) з подальшим їх психолого-педагогічним аналізом (не менше 2-х).

1.2. *Другий етап* – основний, що обіймає 2-3 тижні, передбачає:

- відвідування уроків і виховних заходів у прикріпленому класі, їх психолого-педагогічний аналіз;
- самостійну розробку планів-конспектів та відповідного дидактичного забезпечення пробних та залікових уроків з їх подальшою практичною реалізацією у прикріпленому класі;
- психолого-педагогічний самоаналіз і обговорення пробних уроків у присутності вчителя початкових класів чи керівника педпрактики за фахом;
- відвідування пробних уроків інших студентів-практикантів, участь у їх обговоренні;
- визначення тем, розробка сценаріїв і організація підготовки до проведення виховних заходів (не менше 1);
- відвідування виховних заходів учителів та інших студентів-практикантів (не менше 2-х), участь у їх обговоренні, самостійне проведення їх психолого-педагогічного аналізу;
- збір інформації про досліджуваного учня (біографія, сімейні обставини, стан перебування у класному колективі, пізнавальні та позашкільні інтереси,

особливості спілкування і т. ін.) шляхом вивчення шкільної документації, співбесід з ним, спостереження за його поведінкою на уроках і перервах, його психодіагностики (зокрема, за методиками типу темпераменту Айзенка, рівня домагань Шварца-Ландера, тривожності Спілбергера та Ханіна, домінуючої півкулі головного мозку та ін.), а також методів опитування учасників навчально-виховного середовища (однокласників, батьків, вчителів і т. ін.).

1.3. *Третій етап* – прикінцевий, що обіймає 3 тиждень, передбачає:

- самостійну розробку планів-конспектів та проведення залікових уроків (не менше 1 з всіх методик виключно в початковій школі);
- проведення психолого-педагогічного самоаналізу залікових уроків і їх обговорення у присутності вчителя початкових класів та керівника практики за фахом;
- самостійне проведення залікового виховного заходу;
- проведення психолого-педагогічного самоаналізу залікового виховного заходу та його обговорення у присутності класного керівника (організатора з виховної роботи школи) та керівника практики з кафедри педагогіки;
- обробку результатів психодіагностики досліджуваного учня, їх аналіз та інтерпретацію, формулювання висновків;
- складання психолого-педагогічної характеристики досліджуваного учня;
- оформлення щоденника педагогічної практики (в тому числі плану-конспекту залікового уроку, плану-сценарію залікового виховного заходу, психолого-педагогічної характеристики учня);
- підготовка звіту про виконання індивідуального плану роботи студента-практиканта під час проходження педагогічної практики;
- захист звіту про виконання індивідуального плану роботи студента-практиканта під час проходження педагогічної практики у присутності членів адміністрації школи, вчителя початкових класів, керівників практики з кафедри педагогіки та за фахом (на засіданні методичного об'єднання початкової школи).

**ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ
ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРАКТИКИ**

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ
ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРАКТИКИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

**ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У ГРУПАХ
РАНЬОГО ТА МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ**

студента _____
(прізвище ім'я по батькові)

освітній ступінь бакалавра

спеціальність 012 Дошкільна освіта
курс _____, група _____

База практики: Заклад дошкільної освіти № _____ м. Миколаїв.

Термін проходження практики: з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Керівник практики

від закладу вищої освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник практики

від закладу дошкільної освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Миколаїв – 20__ рік

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник практики від закладу
вищої освіти

(прізвище та ініціали)

(підпис)

« ____ » _____ 20__ року

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У ГРУПАХ РАНЬОГО ТА МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ № _____

студента _____

(прізвище ім'я по батькові)

освітній ступінь бакалавра
спеціальність 012 Дошкільна освіта

курс ____, група ____

Термін проходження практики: з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Календарний графік проходження практики

№	Назви робіт	Тижні проходження практики		Відмітка про виконання
		1	2	

Студент-практикант _____
(підпис)

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ

(титульна сторінка)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

У ГРУПАХ РАНЬОГО ТА МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ № _____

студента _____

(прізвище ім'я по батькові)

освітній ступінь бакалавра
спеціальність 012 Дошкільна освіта

курс __, група __

Термін проходження практики: з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Миколаїв – 20__ рік

(друга сторінка)

Прізвище, ім'я, по батькові вихователів наставників ранньої (молодшої) групи
Список дітей ранньої (молодшої) групи

(третя сторінка)

Розклад занять на тиждень

(четверта і наступні сторінки)

Форма ведення щоденника

Дата	Зміст роботи	Самоаналіз	Відмітка про виконання	Примітка

ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач закладу дошкільної освіти _____
(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20__ року

ЗВІТ

**ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У
ГРУПАХ РАНЬОГО ТА МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ № _____**

студента _____
(прізвище ім'я по батькові)

освітній ступінь бакалавр
спеціальність 012 Дошкільна освіта
курс __, група _____

Термін проходження практики:

з «_____» _____ 20__ р. по «_____» _____ 20__ р.

Загальна оцінка _____

Керівник практики
від закладу вищої освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник практики
від закладу дошкільної освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Миколаїв – 20__ рік

СХЕМА ЗВІТУ

УВАГА!!! Звіт з навчальної практики оформлюється на аркуші формату А-4, комп'ютерна верстка, затверджується печаткою і підписом завідувача закладу дошкільної освіти.

1. Загальні відомості:

Місце, терміни проходження виробничої практики в закладі дошкільної освіти; прізвища й ініціали завідувача, методиста, вихователя.

2. Аналітична інформація про виконання індивідуального плану студента-практиканта:

Якість самостійно проведених залікових форм роботи з навчальної, методичної та виховної роботи (зазначити, які саме проводили, час проведення, з якої освітньої лінії за БКДО): позитивні та негативні сторони, труднощі, які виникли під час практики, чим обумовлені.

3. Самоаналіз методичного супроводу навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти:

Зміст організаційної, освітньо-виховної діяльності, методичної документації.

4. Власна оцінка результатів проходження практики.

Пропозиції щодо організації та проведення практики.

Студент-практикант _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

КОНСПЕКТ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
для дітей раннього віку

Дидактична гра «_____»

студентки _____ курсу

групи _____

Миколаїв – 20__

- Завдання гри;
- Обладнання, інвентар;
- Хід гри.

(Можливі варіанти, ускладнення)

КОНСПЕКТ РУХЛИВОЇ ГРИ

для дітей _____ віку

студентки _____ курсу

групи _____

Миколаїв – 20__

План конспект рухливої гри для дітей раннього віку

Завдання:

1. Удосконалювати, Закріплювати ...
2. Розвивати ...
3. Виховувати... Фізкультурний інвентар:

Основні рухи	Дозування	Темп	Організаційно методичні вказівки

ФОРМА ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ КОНСПЕКТУ ЗАНЯТТЯ

До проведення занять допущено

« ___ » _____ 20__ р.

Вихователь: _____
(підпис)

КОНСПЕКТ ВІДКРИТОГО ЗАЛІКОВОГО ЗАНЯТТЯ

з _____
(розділ програми)

Заняття проведено _____
(дата)

у _____
(вікова група)

Студентом-практикантом _____ курсу
факультету дошкільної та початкової освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Оцінка _____

Підпис вихователя _____

Підпис методиста _____

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ЩОДЕННИК ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Студент ___ курсу ___ групи

(ПБ)

Миколаїв – 20___

Розклад уроків у прикріпленому _____ класі

Дні тижня	Уроки						
	1	2	3	4	5	6	7
Понеділок							
Вівторок							
Середа							
Четвер							
П'ятниця							
Субота							

Розклад дзвінків

Перша зміна			Друга зміна		
№ уроку	початок уроку	кінець уроку	№ уроку	початок уроку	кінець уроку
1			1		
2			2		
3			3		
4			4		
5			5		
6			6		
7			7		

Список учнів _____ класу

Класний керівник (ПІБ)

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.
- 31.
- 32.

ЩОДЕННИК ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА ПРАКТИКАНТА

Творча робота вчителя можлива лише за умови самостійного критичного відношення до педагогічних фактів і явищ, їхнього педагогічного аналізу, розвитку педагогічної спостережливості вчителя й навичок самоаналізу. Розвитку цих якостей, сприяє ведення педагогічного щоденника, який є засобом педагогічної самоосвіти й самовиховання майбутнього спортивного педагога.

Ведення щоденника допомагає осмисленню студентами своєї педагогічної роботи, формуванню вмінь бачення кожної дитини у взаєминах з товаришами й класом. Студент простежує динаміку розвитку дитячого колективу й особистості школяра. Оволодіває методикою правильної оцінки справ і вчинків дітей і своїх власних умінь аналізувати й оцінювати навчально-виховний процес.

Педагогічний щоденник є документом, що відбиває зміст роботи під час педагогічної практики, ріст педагогічної майстерності. Педагогічний щоденник призначений також для накопичення сучасних методичних матеріалів, які використовуються у роботі школи, де студент проходить практику. Студент повинен фіксувати робочу документацію вчителя, авторські прийоми й методи роботи з учнями, нововведення в області фізичного виховання школярів, різні засоби контролю й іншу корисну для майбутньої професійної діяльності інформацію.

Записи в щоденнику носять навчальний характер. Вони повинні відбивати не тільки фактичні дані, але й аналіз, труднощі, педагогічні висновки й пропозиції для вдосконалювання навчально-виховного процесу й професійної підготовки. Абсолютно недопустимі формальні записи, наприклад: «прийшов до школи», «пішов зі школи», «складав план уроку» тощо.

Для найбільш плідних записів у щоденнику практикантам пропонуються наступні поради:

1. Загальні враження про школу й клас до яких прикріплюється студент для роботи у якості класного керівника (на основі бесід з керівництвом школи,

Психолого-педагогічна характеристика на учня

Методичні вказівки щодо вивчення особистості учня і написання його психолого-педагогічної характеристики

1. З першого дня педагогічної практики студент, проконсультувавшись з класним керівником, обирає одного учня для написання психолого-педагогічної характеристики.

2. Вивчення особистості учня, його вікових та індивідуально-психологічних особливостей починається з першого дня перебування студента в школі і закінчується в передостанній день педагогічної практики.

3. Вивчення особистості учня здійснюється за допомогою наступних методів:

- об'єктивне спостереження (у школі, на уроках, під час позакласної роботи, в інших місцях);
- бесіда (з учнем, з класним керівником, з учителями-предметниками, з шкільним лікарем, з батьками);
- аналіз результатів діяльності учня (письмові роботи, малюнки і т. п.)
- природний експеримент (створення відповідних обставин в школі, під час позакласних занять тощо).

4. Вивчати особистість учня потрібно тактовно, так, щоб він цього не помітив.

5. На першому тижні педпрактики учня рекомендується вивчати тільки за допомогою методу об'єктивного спостереження і тільки в школі. Пізніше потрібно підключати інші методи. Такої послідовності вивчення потрібно дотримуватися для того, щоб студент самостійно міг зібрати певні факти про учня, що стали б для нього вихідними й опірними при написанні психолого-педагогічної характеристики.

6. Зібраний матеріал допоможе з першого тижня педпрактики створити собі певне уявлення про особистість учня. Це уявлення (воно ж буде робочою гіпотезою) в процесі дальшого вивчення учня уточнюється, розширюється, інколи може докорінно змінюватися.

7. Отримані матеріали потрібно систематично аналізувати, наслідки аналізу слід порівнювати з наступними спостереженнями, шукати типові, істотні риси особистості учня.

8. Написання характеристики потрібно планувати так, щоб уже за 3-4 дні до закінчення педпрактики мати її в чорновому вигляді.

9. Під час педпрактики студент не тільки пасивний спостерігач, він впливає на формування особистості учня, виховує його.

10. Важливо уникати неправомірних узагальнень, що принижують гідність дитини і стають причиною “навішування ярликів”.

11. Характеристику має прочитати і підписати класний керівник того класу, в якому навчається учень.

Орієнтовна схема вивчення особистості учня та написання його психолого-педагогічної характеристики

1. Загальні відомості про школяра (вік, клас, стан здоров'я).

2. Спрямованість особистості (особиста, громадська чи ділова). Потреби і інтереси. Погляди і переконання. Свідомість і поведінка. Прагнення, мрії, ідеали.

3. Здібності і нахили (загальні й специфічні).

4. Темперамент (сила, урівноваженість і мобільність нервових процесів; динаміка психічної діяльності).

5. Характер (риса у ставленні до інших людей: доброта, чесність, принциповість і т.д. Риса у ставленні до класу і школи: боротьба за честь класу, солідарність, переживання успіхів і невдач класу і школи. Ставлення до праці і навчання, наполегливість, активність, сумлінність, дисциплінованість, працелюбність. Інші індивідуальні позитивні і (якщо є) негативні риси).

6. Емоційно-вольова сфера (розвиненість почуттів, моральних якостей, інтелекту, цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, самостійність, витримка, сміливість та ін. позитивні, а також негативні (якщо є) властивості).

7. Самооцінка (завищена, адекватна), вимогливість до себе, самокритичність і її дієвість, ставлення до самовиховання.

ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

у період з _____ по _____ 20__ р.

студента _____ курсу _____ групи

факультету дошкільної та початкової освіти

(П.І.Б.)

I. Загальні відомості

1. Коротка характеристика школи.

2. Виконання плану педагогічної практики. Які відхилення від плану мали місце, чому, що зроблено понад плану, особливості практики.

3. Організаційна робота.

II. Навчальна робота.

1. Спостерігав _____ уроків вчителів, _____ уроків практикантів, провів _____ уроків будучи помічником.

Які уроки зацікавили найбільше, чому?

2. Які основні дидактичні завдання розв'язувались у період практики? Які одержані результати?

3. Як враховувався і використовувався передовий досвід роботи (елементи програмованого навчання, музичний супровід, використання ТЗН і нестандартного обладнання, груповий спосіб організації учнів і т. д.)? Наведіть конкретні приклади.

4. Скільки проведено індивідуальних занять з учнями? Результати цих занять.

IV. Виховна робота.

1. Описати проведену роботу в закріпленому класі з питання допомоги класному керівникові.

2. Які основні виховні завдання розв'язувались у період практики?

3. Які форми використовувались у системі виховної роботи з даним класом для їх розв'язання?

4. Як реалізовувався на практиці індивідуальний підхід до школярів?

V. Науково-методична робота.

1. Описати науково-методичну роботу, проведену за час педагогічної практики.

Які основні результати отримані?

VI. Висновки.

1. Загальні висновки про педагогічну практику, її значення у вашому становленні як педагога.

2. Яких умінь і навичок ви набули в процесі практики? Які навчально-виховні завдання поставили в період практики перед собою на майбутнє?

3. Ваші пропозиції щодо вдосконалення змісту й організації педагогічної практики.

« _____ » _____ 20 ____ р.

Підпис

ДОДАТКИ

Додаток А

Спостереження

- за роботою вихователя;
- за роботою помічника вихователя;
- за роботою медсестри;
- за роботою кухаря;
- за роботою двірника;
- за роботою пралі;
- за рослинами в куточку природи;
- за рибками в акваріумі;
- за іграми старших дітей;
- за заняттям з фізичної культури дітей старшої групи.

Робота з ілюстративним матеріалом

- «У кабінеті медичної сестри»
- «Вихователька»
- «Кухар»
- «Праля»
- «Діти граються кубиками»
- «Гра з лялькою»
- Розглядання різних сюжетних картинок

Екскурсії-огляди

- території закладу дошкільної освіти;
- приміщення закладу дошкільної освіти;
- групової кімнати;
- фізкультурної зали;
- кухні;
- пральні;
- медичного кабінету;
- музичної зали;
- городу;
- саду.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дидактичні ігри: «Хто що робить?», «Кому що потрібно для роботи?», «Що дати?», «Знайди іграшку», «Чарівний мішечок», «Знайди своє місце», «Відгадай і назви», «Послухаємо, що чути», «Назви правильно», «Чий голос?», «Куди покласти?», «Цікава коробочка», «Почастуємо ведмедика», «Вкладемо ляльку спати», «Лялька захворіла», «Ми прийшли в садочок», «Купання ляльки», «Облаштуємо ляльці кімнату».

Сюжетні ігри: «Ляльковий дитсадок» (привертати увагу дітей до того, що граючись, можна брати на себе певну роль: вихователя, помічника вихователя). «Дитячий садок» (розігрувати сюжети: кухар варить їжу; медсестра ставить термометр, робить укол; двірник замітає подвір'я, розчищає від снігу майданчик; прала пере білизну). «Облаштуємо ляльці кімнату», «Лялька одягається», «Одягнемо ляльку на прогулянку», «Лялька на прогулянці», «Вкладання ляльки спати», «Покупаємо ляльку».

Будівельно-конструктивні ігри: «Доріжка на майданчик», «Гірка», «Стіл, стілець, диван, ліжко для ляльок», «Будиночок для ляльки», «Гараж для машин», «Сходишки для ляльки».

ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

– індивідуальні доручення: «Принеси», «Поклади», «Дай», «Знайди», «Вдягни (зніми)», «Візьми (поклади)», «Розстібни (застібни)».

- складання: іграшок, книжок, одягу;
- одягання, роздягання;
- шнурування шнурків.

РОБОТА З БАТЬКАМИ

Батьківські збори «Роль батьків у вихованні дітей».

Анкети: «Моє ставлення до закладу дошкільної освіти», «Чого ми чекаємо від закладу дошкільної освіти?», «Яка роль закладу у вихованні дітей?»

Консультації: «Адаптація дітей третього року життя», «Дидактичні ігри та заняття з дітьми». *Стенд* «Рука допомоги».

РЕЖИМ ДНЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**1 зміна робочого дня вихователя ЗДО**

Вид діяльності	Час
Прийом дітей	8.00 – 9.15
Зарядка	9.20 – 9.35
Сніданок	9.40 – 10.00
Заняття 1	10.00 – 10.25
Підготовка до прогулянки	10.30 – 10.40
Прогулянка	10.40 – 12.10
Повернення з прогулянки	12.10 – 12.20
Обід	12.35 – 12.55
Сон	13.05 – 14.00

2 зміна робочого дня вихователя ЗДО

Вид діяльності	Час
Сон	14.00 – 15.10
Поступовий підйом	15.10 – 15.30
Загартовуючі процедури	15.30 – 15.45
Полуденок	15.45 – 16.00
Заняття 2	16.00 – 16.30
Ігри, творча діяльність	16.30 – 17.00
Прогулянка	17.00 – 18.00
Відправлення дітей додому	18.00

Вказівки

до планування роботи студента-практиканта

До початку практики кожен студент проходить медичний огляд.

1. Студенти розподіляються не більш двох осіб в одну базову групу закладу дошкільної освіти.

2. У дошкільній установі практикант знаходиться щодня протягом 6 годин. Практиканти відвідують ЗДО позмінно відповідно до графіка роботи вихователя, що курує роботу студентів.

3. Дні, пропущені студентом з поважної причини, повинні бути підтверджені документально і відпрацьовані іншим часом.

4. До початку практики проводиться настановча конференція. На конференції зачитують розпорядження про розподіл студентів по установах, знайомлять студентів з положенням про практику, програмою практики, її цілями і завданнями, змістом, методичними рекомендаціями, правилами звітності за результатами практики.

5. Для чіткої організації практики на весь її період студент-практикант складає індивідуальний план роботи. У ньому відображається освітньо-виховна робота вихователем закріпленої за ним групи, робота з батьками вихованців цієї групи та участь у житті дошкільної установи.

6. Студент веде щоденник педагогічної практики. У ньому ведуться записи про відвідані заняття та виховні заходи, результати психолого-педагогічних спостережень за дітьми. Фіксується матеріал до написання курсових та дипломних робіт.

7. Після закінчення практики проводиться підсумкова конференція, де підводяться загальні підсумки, обговорюються позитивні/негативні сторони практичної роботи, проблеми змістовної й організаційної роботи, інші сторони педагогічної практики.

Програма педагогічної практики

1. Ознайомитися з базою дошкільною установою, з базовою групою проходження практики та її вихователями, зі змістом і методами освітньо-виховної роботи вихователів групи, документацією, принципами планування, з дітьми базової групи.
2. Вивчити рівень навченості і розвитку дітей, їх психічних особливостей.
3. Скласти індивідуальний план практики.
4. Вивчити й проаналізувати предметно-розвиваюче середовища в базовій групі.
5. Вивчити й проаналізувати сформованість культурно-гігієнічних навичок у вихованців базової групи.
6. Вивчити ігрову діяльність дітей базової групи.
7. Вибрати дитину для спостереження і складання характеристики. Спостереження за дитиною, психолого-педагогічна діагностика, складання характеристики на дитину.
8. Самостійно організовувати життєдіяльність дітей у групі закладу дошкільної освіти, керівництво режимними процесами.
9. Проводити роботу з виховання культурно-гігієнічних навичок у вихованців базової групи (у ході проведення режимних процесів).
10. Організовувати й керувати ігровою діяльністю дітей.
11. Проводити прогулянки на свіжому повітрі з організацією спостережень, ігрової діяльності дітей, спільних рухливих ігор чи розваг, трудової діяльності дітей на ділянці закладу дошкільної освіти.
12. Вивчити систему взаємодії з родинами вихованців у д/у і базовій групі.
13. Підготувати й провести одну з форм роботи з батьками.
14. Спостерігати за навчальним процесом у закладі дошкільної освіти.
15. Скласти розгорнутий конспект заняття й аналіз трьох занять (розвиток мовлення, формування елементарних математичних уявлень, ознайомлення з природою).
16. Виготовити атрибути для базової групи.
17. Брати участь у житті закладу дошкільної освіти.

Виховна робота з групою

№ з/п	Дата	Тема виховного заходу	Оцінка	Підписи	
				Вихователя	Методиста

Робота з батьками

№ з/п	Дата	Тема та зміст роботи	Оцінка	Підписи	
				Вихователя	Методиста

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

Комплексне мовленнєве заняття за А.М. Богуш «Чарівний кошик»

Мета: словник: збагачувати словник дітей іменниками: сонечко, котик, курочка, курчата; прикметниками: яскраве, лагідне, золоте, червоне, тепле, веселе;

звукова культура мовлення: вправляти у вимові звука [к];

зв'язне мовлення: вчити дітей відповідати на запитання вихователя, складати невеличкі описові розповіді;

Розвивати голосовий апарат, мовлення, пам'ять, увагу;

Виховувати інтерес до народної творчості, вміння слухати, емоційність.

Словник: сонечко, котик, курочка, курчата, горобчик, яскраве, лагідне, золоте, червоне, тепле, веселе.

Матеріали: кошик, картинки із зображенням сонечка, котика, курочки з курчатами, пташки; іграшка – котик; магнітофон з аудіозаписом співом горобчика; картинка із зображенням подвір'я; калачі.

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Психогімнастика

Доброго ранку

Доброго дня, -

Каже весела усім дітвора.

Всі вітання, побажання,

Посміхнувшись говори.

І від рання до смеркання

Подаруй і повтори

2. Сюрпризний момент

– Діти, сьогодні вранці я знайшла ось цей кошик під дверима. Він незвичайний, чарівний.

– Хочете дізнатися, що в ньому? Відгадайте

Високо стоїть, одне око має,
Всюди заглядає, усіх зігріває.

– Діти, здогадалися, що це?

– Так, правильно – це сонечко.

(вихователь демонструє картинку із зображенням сонечка)

– Розкажіть, яке воно?

– Пограймося із сонечком!

Сонечко, сонечко!

Виглянь мерщій,

Освіти, обігрій

Теляток і ягняток,

Маленьких дитяток!

– Пригріло сонечко, і на галявину вийшов...? Хто це?

Проти печі гріється,

Без водички миється

(вихователь демонструє картинку із зображенням котика)

– Діти, хто це? Якого він кольору? Що є в нього? Який він на дотик? Що він уміє робити? Яку пісеньку співає? Як треба поводитися з котиком? Як гратися?

– Так, правильно! А зараз послухайте, як я розповім про котика.

3. Зразок розповіді вихователя

– Це котик. Він сірого кольору, має лапки, хвіст, вушка, оченята, носик та вуси. Котик м'якенький, пухнастий. Котик може бігати, стрибати, гратися. Він співає пісеньку «м'яв- м'яв».

– А тепер спробуйте ви розповісти про котика.

4. Розповідь про котика дітьми

– Молодці! Котик з вами хоче пограти!

5. Фізкультхвилинка «Кіт і миші»

– Ми з котиком трішки пограли!

– Ой, а хто це стукає у кошику? Ви чуєте?

(вихователь демонструє картинку із зображенням квочки та курчат)

Біла квочка-чубарочка,	«Ой, ви мої дрібні діти,
По двору ходила,	Та не розбігайтесь,
За собою курчаточок	А як буде близько яструб,
Маленьких водила:	До мене збігайтесь».

– Як кличе курочка своїх діточок?

6. М/вправа «Голосно-тихо» (повторюється декілька разів)

– А якщо вони далеко?

– А якщо вони близько?

– А щоб не почув яструб?

– Діти, чуєте, хто це пісеньку співає?

(вихователь вмикає аудіозапис співу горобчика)

Летів горобчик:

Жив-жив-жив!

– А де ж мені сісти?

– На печі.

– А що ж мені їсти?

– Калачі.

– Гам!

(вихователь розповідає спочатку сам, а потім разом з дітьми)

– А де ж калачі для пташки? Напечемо калачів. Ми і пісеньку знаємо.

(діти виконують пісеньку «Калачі»)

– А ось і калачі в нашому кошику з'явилися. Ми пригощатимемо всіх, хто до нас сьогодні в гості завітав.

7. Підсумок заняття

– Діти, хто до нас сьогодні приходив в гості?

– Що Вам сподобалося найбільше?

– А, що було важко?

КОНСПЕКТ

тематичного мовленнєвого заняття за А.М. Богуш «Чарівний кошик»

Мета: словник: продовжувати знайомити дітей з предметами найближчого оточення, уточнити в словнику дітей назви предметів кухонного посуду, узагальнюючого слова «посуд», назву кімнати, де готують їжу; вчити утворювати прикметники від заданих іменників.

Розвивати психічні процес;

Виховувати повагу до людей, які готують їжу.

Словник: кухонний посуд, кухня, пательня, ополоник, тарілка, каструля, гречана, рисова, манна каша.

Матеріали: лялька Катруся, іграшковий кухонний посуд.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I Вступна частина. Організаційний момент.

Сюрпризний момент – приход ляльки Катрусі

II Основна частина

– Діти, Катрусина мама працює кухарем в дитячому садочку. Вона хоче розповісти, як мама варить кашу для дітей. Щоб кашу варити, треба посуд підібрати. А посуд в якому варять, смажуть, печуть знаходиться... В якому приміщенні? Пропоную Вам запросити Катрусю до нас на кухню.

1. Дидактична гра «Кухонний посуд».

Мета: закріпити назви предметів кухонного посуду, його призначення, якості та властивості предметів.

2. Дидактична гра «Обери кашу».

Мета: вчити дітей утворювати прикметники від іменників.

– Якщо ми візьмемо гречку, то каша вийде....., рис....., манку...

3. Фізкультхвилинка «Кашовари»

Став хутчіше каструлю на плиту, сюди

Та залий у неї чистої води

Закипить – треба крупу засипати
Пам'ятай: потрібно страву помішати
Сіль візьми, бо кашу треба посолити
Ох, не проста справа – страву цю зварити!

4. Дидактична гра «Пригости друзів»

III Заключна частина. Підсумок заняття

КОНСПЕКТ

заняття по ознайомленню з соціальним довкіллям/конструювання «Транспорт»

Мета: продовжувати знайомити дітей з різними видами транспорту, вчити правильно поводитись у громадському транспорті; викликати у дітей почуття вдячності та поваги до водіїв громадського транспорту, що перевозять пасажирів, виховувати вміння дотримуватись під час проїзду загальноприйнятих морально-етичних правил та правил безпеки. Вчити дітей конструювати транспорт з конструктора LEGO DUPLO.

Обладнання: іграшкові машини, пласкі макети різних видів громадського транспорту, до яких прив'язані стрічки (щоб можна було повісити на шию). Зразки транспорту складені з конструктора LEGO DUPLO.

Словник: автобус, тролейбус, трамвай, водій.

Попередня робота: розглядання із дітьми ілюстрацій із зображенням різних видів громадського транспорту, спостереження за транспортом, сюжетно-рольова гра «ми їдемо, їдемо». Конструювання транспорту з конструктора LEGO DUPLO.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Вступна частина.

Розпочинаю заняття читанням загадки:

Діти, послухайте загадку:

Хто в садочок вас розбудить?

Хто до себе приголубить?

Помилитись не боюся,

Це ріднесенька (бабуся)

Так, звичайно, це ваші бабусі. Вони сумують за вами та радіють, коли ви приходите до них. Напевно, і ви, дітки, також полюбляєте відвідувати своїх бабусь?

Скажіть, а у кого із вас бабуся живе далеко?

Яким транспортом ви дістаєтесь до неї? (автобусом, поїздом)

Хто вас везе до бабусі? (водії)

II. Основна частина заняття.

1. А от у одній казці мені зустрівся вовк, який не вмів добре поводитись в автобусі. Ось послухайте, що він зробив.

Читання вірша «**Вовчик-пасажи́р**»

Вовчик-пасажи́р

Вовк в автобусі усівся,

На сидінні примостився.

Із кишені ручку взяв –

Спинку всю розмалював.

Ще посунувся на крок,

Написав: «Тут їхав **ВОВК!**».

-Чим, ти, вовчику, гордуєш?

Ти псуєш, а не малюєш!

А ви зустрічали зіпсовані крісла в транспорті? Мабуть, цей вовк там теж їхав. Але ж ви зовсім не такі, правда?

2. Фізкультхвилинка «Веселі пасажири»

1) Діти надягають макети транспорту на шию та «їдуть» по колу і при цьому відтворюють рухи водія, звуки машини.

2) Діти поділяються на 2-3 групи з водієм (на шиї макет транспорту або керма) та пасажирів. Кожен «водій» везе «пасажирів» до свого будиночка (це може бути стілець). Діти імітують різні рухи повторюючи їх за вихователем.

3. Розповідь вихователя.

Якось одна дівчинка їхала з мамою до своєї бабусі. В автобусі було дуже тісно. Маленьку посадили на сидіння, але вона почала вередувати:

– Не хочу тут сидіти, хочу під віконцем!

А під вікном сидів старенький дідусь. Довелося йому встати та поступитись дівчинці місцем. Сам же він уместився на самому краєчку, бо дівчинка стала на сидінні на коліна, крутилася і ледь не забруднила дідусеві брюки. Тут автобус загальмував і дівчинка опинилась на підлозі.

– І чому ти не трималася та крутилася? – докоряла дитині мама.

4. Запитання за текстом.

Як ви вважаєте, які правила поведінки порушила дівчинка?

Чому в транспорті необхідно триматися?

5. Конструювання транспорту дітьми за допомогою конструктора LEGO DUPLO.

6. Запитання.

– Який транспорт ви конструювали?	– Скільки пасажирів у автобусі?
– Якого кольору автобус?	– Який потяг?
– Хто веде автобус?	– Скільки вагонів у потязі?

III. Підсумок заняття:

Як слід поводитись у транспорті? *(У транспорті треба поводитись чемно, бути привітним, не псувати сидіння та одяг інших пасажирів.)*

Чи подобається вам конструювати транспорт за допомогою конструктора LEGO DUPLO.

КОНСПЕКТ

заняття по ознайомленню з природним довкіллям

«Осінні явища в природі»

Мета: формувати в дітей уявлення про пори року, їх послідовності; навчити розпізнавати й називати ознаки осінньої погоди; ознайомити з характерними ознаками осені (дощ, листопад); виховувати естетичне відчуття краси природи восени.

Обладнання: демонстраційні (ілюстрації на тему осінь, відеопрезентація, букет із листя); іграшка-ведмедик.

Інструменти: металофончик, султанчик.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I Організаційний момент

Діти, привітаймося з нашими гостями. Подаруймо їм свої усмішки. *(діти посміхаються, здувають свої усмішки з долоньок).*

Ось бачите, на обличчях наших гостей теж з'явилися усмішки, і на серці у нас стало радісно, бо ми щиро побажали доброго ранку!

Гра «Листочки»

Ми з вами бачили листопад на вулиці, а сьогодні я пропоную вам зобразити листопад у груповій кімнаті. Ви перетворитесь на листочки *(діти виконують рухи під текстовий супровід):*

Веселі танцюристи ми,

З топольок та беріз.

Кружляєм в висоті.

Злітаємо, кружляємо

Листки, листки, листочки,

І падаємо вниз.

Червоні й золоті.

(Н.Забіла)

Зриваємось ми згрями

II Розповідь вихователя «Осінь-чарівниця»

(вихователь звертає увагу на букет з осіннього листя).

Хто залишив для нас такий гарний букет? Спробуйте дати відповідь, відгадавши загадку:

У садках, у гаях блукає,
В жовте листя одягає.
Золотим устеле постіль,
Жде сестрицю білу в гості.

(осінь)

В и х о в а т е л ь. Погляньте, хто до нас завітав у гості. Це Ведмедик!
Давайте йому розкажемо, що ми знаємо про осінь

- Як ми можемо сказати про неї? Яка вона? (Золота.)
- Які листочки стали на деревах? (Відповіді дітей.)
- Чому їх стає мало? (Листочки опадають.)
- Що приносить осінь? (Дощ, вітер.)
- Чи подобається вам осінь? (Міркування дітей.)
- Що вам подобається восени?

Послухайте мою розповідь.

Настала золота осінь. Осінь розфарбувала листочки в різні кольори. Осінь щедра, приносить нам дощик. А ще у осені є вітерець. Він обриває листочки з дерев. Вітерець грається листочками. Осінь дуже красива.

(Розповіді 2–3 дітей.)

Візьміть до рук листки, відчуйте, які вони сухі й тендітні. Листки падають із дерев і починається листопад.

Фізкультхвилинка

А тепер уявіть, що ваші руки – це листя. Покажіть, як воно кружляє, коли дме сильний вітер (швидко), коли дме слабкий вітерець (спокійно, повільно).

Гра «Звуки осені»

Полетів вітерець, жовті листки вкрили землю килимом, сумно стало в парку, тихо. Діти, а які звуки ми можемо почути восени в парку? (шум вітру, шелест вітру, дощу). Давайте сповнимо наш парк звуками осені. А допоможуть нам інструменти, які лежать на столі.

(вихователь пропонує роздивитися інструменти, які лежать на столі: металофончик, султанчик)

Давайте послухаємо, як звучить металофон. Що нагадують вам ці звуки?
(краплі дощу)

А тепер послухаємо султанчик? Чию пісню нагадує вам цей звук? *(шелест вітереця, сухого листя)*

Якщо діти вагаються можна прослухати декілька разів.

Гра «Листопад»

«Падає, падає листя, у нашому парку листопад, жовте, червоне листя за вітром летить...». Діти виконують рухи, відповідно заданого завдання:

«Вітру немає – листя заснуло» *(всі присідають, закривають очі);*

«Подув вітер і розігнав листячко» *(діти рухаються в різних напрямках);*

«Закружляло листячко на місці» *(діти кружляються);*

«Стих вітер – листя відпочиває» *(діти відпочивають).*

III Підсумок

Діти, про яку пору року нам сьогодні розповів вітерець? *(про осінь)*

Коли буває листопад? *(восени)*

Чому падають листки з дерев? *(від вітру)*

Молодці, діти. Гарно попрацювали, і за це ви отримаєте смачний подарунок.

КОНСПЕКТ

заняття по ознайомленню з природним довкіллям «Перелітні птахи»

Програмовий зміст: Ознайомити дітей із птахами, які відлітають зимувати у теплі краї, та з тими, які залишаються; формувати уявлення дітей про те, чим відрізняється горобець від ворони, навчити відрізняти їх за розміром і кольором пір'я; викликати бажання спостерігати за поведженням птахів, піклуватися про них.

Матеріали: демонстраційний – малюнки із зображенням ластівки, ворони, горобця.

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Психогімнастика. Д/гра «Сонечко і хмарка»

Мета: зняти психічне напруження у дитини, навчити дитину регулювати свій емоційний стан.

Вийшло сонечко, воно всім посміхнулося, стало тепло-тепло. Потім сонечко сховалося за хмаринку, стало прохолодно (потрібно згорнутися клубочком, щоб зігрітися, і затримати дихання). А ось сонечко знову вийшло з-за хмаринки, і стало тепло (розслабляємося під час видиху).

2. Знайомство з птахами

- На заняття Світлана Антонівна вам розповідала про птахів, які залишаються зимувати у нас, а які відлітають до теплих країв. Тож давайте згадаємо їх.

- Послухайте загадку. Відгадайте, про кого йде мова.

Хто морозів не боїться,

По дворах стрибає,

І живе серед людей,

Крихти підбирає.

На зиму не відлітає,

Хто вгадав, той молодець.

Під дахом проживає,

Ця сіренька пташка - ... (горобець)

Малюнки-відгадки вихователь прикріплює на дошку.

- Давайте ще раз роздивимося горобця. Який він? Горобець маленький, у нього невеличка голівка, гострий дзьоб, маленькі очі. Горобець, як сі пташки має пір'я. Якого кольору пір'я в горобця?(Сіре, коричневе).

- Пір'я захищає пташок від холоду. Коли холодно, вони розпушують пір'я й гріються. Покажіть, як горобець може настовбурчуватися, а як літає.

- Горобець прудкий, він швидко літає зі своїми друзями зграєю і спритно стрибає по землі та з гілки на гілку.

А хто ж іще до нас завітав? Відгадайте загадку.

Ох, який великий птах.

Важно ходять по садах.

Чорний птах – не мовчить.

Розмовляє – «кар» кричить. (*Ворона*)

- Ворона більша чи менша за горобця? (Більша)

- У ворони більша голова, великий і товстий дзьоб. Якого кольору пір'я у ворони? (Чорне)

- Ворона літає найчастіше одна. Вона дуже поважно ходить, збираючи крихти, зерна.

3. Фізкультхвилинка

Скік, скік! Всі на гілки,

Розімнемо трішки спинки.

А тепер іще крилята,

Щоб могли швидко літати.

Прошу я усіх сідати,

Будем далі працювати.

Годівничка

- Дітки, а як ви думаєте, що їдять пташки, коли дуже холодно? Вони шукають різне насіння, зернятко, плоди. Наприклад, вони їдять горобину – це такі червоні ягідки. Ворона може з'їсти будь-що. Якщо знайде горіх, розіб'є його та з'їсть. Але коли, взимку, випадає багато снігу, пташкам дуже важко знайти собі їжу. Тому люди допомагають пташкам, а саме роблять будиночки для

птахів, які мають назву годівнички. Погляньте, ось у мене є годівничка. Вона виготовлена з дерева, має дно, куди насипають зернятка, насіння, крихти хліба. У неї є дах, що захищає корм від дощу та снігу, а також мотузочка, за яку її чіпляють до дерева. Взимку важко знайти пташкам їжу, але ми можемо їм допомогти, під час прогулянки ми повішаємо цю годівничку на деревце та насиплемо в неї насіння для пташок.

4. **Гра «Кого не стало»**

Гра спрямована на закріплення уявлення про птахів (ворони, горобця, голуба).

- Сьогодні ми з вами пограли з пташками. Назвіть їх.
- Зовсім недавно, улітку, коли було тепло, птахів було більше.

Подивіться, що це за пташка?

Вихователь показує малюнок із зображенням ластівки.

- А зараз наші пташки пропонують гру. На слово «Ніч!» заплющте очі, одна з пташок сховається. На слово «День!» - розплющте очі й відгадайте, хто сховався.

Підсумок заняття.

- Хто приходив до нас у гості?
- Назвіть великого за розміром птаха, а також маленького.
- Як називається будиночок для пташок?

КОНСПЕКТ

заняття по ознайомленню з природним довкіллям

«Осінь в гості до діток завітала»

Мета. Закріпити та поглибити знання дітей про явища в природі ранньої осені. Продовжувати вчити розпізнавати дерева (березу, клен, липу) за формою листя. Сприяти елементарному розумінню дитиною взаємообумовленостей компонентів природи. Формувати допитливість, уміння спостерігати, порівнювати та розповідати про свої враження.

Збагачувати активний словник дітей прикметниками, дієсловами з осінньої тематики. Закріпити уміння дітей відповідати на запитання вихователя.

Виховувати любов і бережливе ставлення до природи.

Обладнання: *демонстраційне* – букет листочків з клену, липи, берези, загадка про осінь, вірші: Н.Забіли «Осінь», І.Блажкевич «Кленові листочки», Г.Бойка «Ясне сонце не гріє».

ХІД ЗАНЯТТЯ

(Заняття проходить на території закладу дошкільної освіти).

Загадка

Жовті листочки з дерев опадають.

Птахи у теплі краї відлітають.

Голі поля, мокра земля,

Дощ поливає, коли це буває?

(Восени)

- Яка зараз пора року?

Подивіться на небо. – Чому хмари рухаються?

Погляньте на сонечко, чи воно так яскраво світить, як влітку?

Протягніть руки до сонечка. – Чи гріє сонечко?

- Чому сонечко не гріє?

Настала осінь і надворі стало холодно, сонечко мало гріє.

- Чи змінили ви свій одяг?

- В що ви одягнулися?

Осінь не лише холодна пора року, а й дощова. Небо стало похмурим, сірим, часто йдуть холодні дощі.

Читання вірша Н.Забіли «Осінь»

Вітер плаче, вітер віє
Дощ осінній дрібно сіє.
Жовкне листя, в'януть квіти
Скрізь калюжі поналито.

Подивіться навколо, що ви можете сказати про дерева? Дерева одягли нове вбрання. – Якого кольору стало листя на деревах?

Осінь подарувала нам букет з листочків. (*Вихователь показує букет з листя клену, берези, липи*). Подивимося, які листочки подарувала осінь.

Дидактична гра «З якого дерева листочок?»

Правила гри: вихователь демонструє листочок, а діти називають з якого він дерева.

Восени з дерев опадає листя.

Мовленнєва вправа «Вітер»

Вихователь пропонує дітям уявити себе вітром і з різною силою подути на листочки.

Подивіться на клумбу, чи багато є квітів на ній?

- Де поділися квіти?

Багато квітів відцвіло, але весною вони знову зазеленіють і будуть цвісти.

- Діти, перебуваючи на прогулянках чи помічали ви комах?

- Що трапилось з комахами, чому їх не видно?

Комахи на зиму ховаються під кору дерев, глибоко в землю, щоб не замерзнути. Там вони сплять до весни.

Фізкультхвилинка

(*Діти виконують рухи відповідно до слів вірша І.Блажкевич «Кленові листочки»*).

Осінь, осінь, лист жовтіє	<i>(плавне піднімання рук вгору)</i>
З неба часто дощик сіє.	<i>(опускання рук, перебираючи пальцями)</i>
Червонясте, золотисте	<i>(показ руками вправо-вліво)</i>
Опадає з кленів листя.	<i>(присідання)</i>
Діти ті листки збирають	<i>(імітація збирання листя)</i>
У книжки їх закладають	<i>(підвестись, стулити долоні перед собою)</i>
Наче човники, рікою	<i>(повороти тулуба з хвилеподібними рухами рук)</i>
Їх пускають над водою.	
З них плетуть вінки барвисті	
Червонясті, золотисті.	<i>(імітація одягання вінка на голову)</i>

- Чи бачили ви у небі птахів?
- Куди вони летять?
- Які пташки відлітають в теплі краї?
- Чому пташки не можуть залишитися в нас на зиму?
- Які птахи залишаються зимувати?
- Як ми можемо подбати про зимуючих птахів?

Мовленнєва вправа «Яка осінь?»

Діти добирають до слова «осінь» слова – ознаки.

Осінь яка?.....(гарна, багата, різнокольорова, сумна.....).

- Чим багата осінь?

Осінь дарує нам урожай овочів та фруктів.

- Які овочі ми збирали на городі?

Люди восени збирають з городу овочі, а в садах – фрукти і запасуються ними на зиму.

Ось така вона осінь: золота – бо золотить дерева, мокра, бо часто йде дощ, похмура, бо сонечко не світить так яскраво, як улітку. Але вона дуже щедра, адже дарує нам урожай, пригощає грибами. За це ми любимо красуню осінь.

Підсумок заняття

- Що змінилося в природі восени?

Читання вірша Г.Бойка «Ясне сонце не гріє»

Ясне сонце не гріє

Холодок повіва.

Засихає, жовтіє

На узліссі трава.

Небо хмуриться часто

Потемніла ріка,

Щоб дощами упасти

Темна хмарка важка.

Осипаються клени,

Листя з дуба летить

Лиш ялинка зелена

Серед лісу стоїть.

КОНСПЕКТ

заняття по ознайомленню з соціальним довкіллям «Мої тато і мамо»

Мета. Поглиблювати уявлення дітей про сім'ю, значущу роль мами і тата в ній. Формувати розуміння того, що батьки найбільше піклуються про дитину; привчати турботливо ставитися до своїх рідних.

Поповнити словниковий запас дітей пестливими словами, прикметниками.

Виховувати любов і шану до батьків, потребу турбуватися про них.

Обладнання: *демонстраційне* – лялька, світлини батьків, вірш В. Гринько «Мама», загадки, м'яка іграшка.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Сюрпризний момент (вихователь показує ляльку).

До нас прийшла лялька Катруся, вона принесла світлини своїх батьків, розглянемо їх. Катруся каже, що на світлині зображені мама, тато і вона. Усіх цих людей називають словом «сім'я». Це Катрусина сім'я. Сім'ї бувають великі і маленькі. – З кого у вас складається сім'я? У когось з вас є братики і сестрички, у декого їх нема, але обов'язково є мама і тато, які вас дуже люблять і піклуються про вас.

Загадки

Пестить, ніжить і голубить,

Розуміє, дуже любить.

Я до неї пригорнуся,

Бо вона моя.....(*матуся*)

Сильний, добрий, справедливий,

Біля нього ми щасливі.

Знає, вміє він багато.

Гордимось, бо це наш.....(*тато*)

Дидактична вправа «Яка? Який?»

Мама яка?.....(ніжна, добра, любляча, ласкава.....)

Тато який?.....(сильний, мужній, дорогий.....)

- Як звати вашу маму? Тата?

- Чи говорить ваша мама і тато вам ласкаві слова?

- Як ласкаво ви називаєте маму? Тата?

Дидактична вправа «Назви лагідно»

Мамамамуся, мамочка, матуся, матінка.....

Тато.....татусь, татко, таточко.....

Читання вірша В.Гринько «Мама»

Ще в колисці немовля
Слово мама промовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові:
Мати, матінка, матуся,
Мама, мамочка, мамуся
Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя.

Фізкультхвилинка

Ось рука і ось рука:
Хлоп – хлоп – хлоп.
Ось нога і ось нога:
Топ - топ – топ.
Ручками заплескали –
Один, два, три.
Ніжками затупали –
Один, два, три.
Повернулись, покрутились
І на місце всі вмостились.

- Діти, розкажіть ляльці Катрусі про свою маму або тата.

Розповідь дітей за запитаннями вихователя

- Як звати вашу маму? Тата?
- Де вона (він) працює?
- Що робить вдома?
- Як ви допомагаєте батькам?

-Діти, ваші мама і тато люблять і піклуються про вас, щоб ви мали іграшки, гарний одяг, солодощі. Батьки працюють на роботі, приходять додому і вдома є робота, тому вони втомлюються, їм потрібно допомагати.

Дидактична гра «Щоб сім'я була щаслива»

Правила гри: діти стоять в колі і передають м'яку іграшку. Вихователь ставить запитання, в кого в цей час опинилася в руках іграшка дає відповідь.

- Якими б ви хотіли бачити своїх маму і тата?
- стомленими чи бадьорими?
- сердитими чи лагідними?
- засмученими чи радісними?
- роздратованими чи спокійними?
- Як треба поводитись, щоб не засмучувати маму і тата?
- слухатися чи вередувати?
- допомагати чи заважати?
- поважати чи зневажати?
- піклуватися чи нехтувати?

Підсумок заняття

КОНСПЕКТ

заняття з сенсорно-пізнавальної діяльності «Клубок до казки веде»

Мета: вчити дітей лічити в межах трьох, лічити числа за порядком, вміти відносити останнє число до групи предметів; ознайомити дітей з геометричною фігурою трикутник; продовжувати вчити обстежувати його раніше вивченими способами; формувати вміння розрізняти й правильно називати часові відношення: вчора, сьогодні, завтра; закріплювати кольори; розвивати уважність, кмітливість, зосередженість; виховувати бажання поглиблювати знання.

Демонстраційний матеріал: клубок; теремок; зайчик, білка, ведмідь; м'ячі різнокольорові; геометричні фігури — трикутники; 3 обручі для гри «Знайди свій будинок».

Роздавальний матеріал: смужка; по три різнокольорових горішки для кожної дитини.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Погляньте, що у мене в руках. (Клубочок.)

— Цей клубок передала Їжачиха-кравчиня. Він не простий, а чарівний і дуже любить мандрувати. (**Вихователь кидає на підлогу.**)

Покотився в даль клубочок
Із садочка на горбочок,
Через поле, через гай,
За блакитний небокрай.

— Привів нас клубочок на чарівну галявину. Що на галявині стоїть? (Теремок.)

— Скільки теремків? (Один.)

— Стоїть у полі теремок. Не низький і не високий. Пробігав повз зайчик-побігайчик і почав у теремку жити.

— Скільки звірят у теремку? (Один.) Бігла повз білочка та й питає: «Хто-хто в теремку живе?» Зайчик відповів і запросив білочку теж там жити. Скільки звірят живе в теремку? **(Діти рахують: один, два.)**

— Йшов ведмідь і теж до теремочка: «Пустіть і мене в теремок». (Лічба в межах трьох)

— Скільки тепер звіряток стало в теремку? Хто прийшов першим? Другим? Третім?

— Що це дзвенить у теремочку? (Викочуються м'ячики.)

— Чого більше: м'ячиків чи звірят? Як перевірити? (Давайте покладемо перед кожним звірятком по м'ячику.) М'ячиків менше.

— На скільки м'ячиків менше? (На один.)

— Чому? (Бо одна тваринка залишилася без м'яча.)

— Як зробити, щоб було порівну? Якого кольору м'яч у ведмедя? У білочки? У зайчика?

Дидактична гра «Що змінилось»

Поміняти м'ячі місцями, а потім запропонувати дітям відновити попередній порядок розташування м'ячів.

Фізкультхвилинка з елементами психогімнастики «м'ячі»

— Гарно звірятам у теремочку живеться разом, дуже їм весело, але злий і сердитий вітер часом прилітав і страшенно гудів біля віконечка теремка. І звірі вирішили побудувати парканчик. Спочатку вони взяли ось цей матеріал.

— Що це? (Круги.)

— Діти, чи гарний буде парканчик? (Він покотиться, бо в круга немає ні куточків, ні сторін.)

— Тоді вони взяли квадрат. Поставили квадрати поряд близьенько, а крізь них навіть сонечка не видно. Засумували звірі, не знають, що робити. Але мені наш чарівний клубочок щось підказує, веде до кошика. Тут якісь фігури. Ви їх знаєте?

— Це трикутники. **(Вихователь дає дітям по одному.)** Ця фігура так називається, бо в неї три кути і три сторони. Давайте їх порахуємо.

— Він вміє котитися як круг? (Ні.)

— Але коли поставимо поряд, ми бачимо, що між трикутниками є віконечка. Дуже гарний парканчик вийшов.

Давайте ми із звірятками пограємо.

Діти беруть із кошика по одній геометричній фігурі.

Дидактична гра «Знайди свій будинок»

На килимі лежать три обручі-будинки. В одному лежить круг, в другому — квадрат, в третьому — трикутник. Звучить музика, діти біжать у будинок з такою фігурою, яку вони тримають у руках.

Дидактична гра «Вчора, сьогодні, завтра»

— Сьогодні звірі гуляли в лісі. А ви сьогодні чим займались? А вчора ведмідь співав пісеньку. А ви вчора що робили? Завтра зайчик буде кататися на санчатах, а — ви?

Вчора — це день, що минув.

Завтра — це день, що буде.

А сьогодні — це зараз.

Робота з роздавальним матеріалом

— Білочка хоче пригостити вас горішками. Покладіть на смужку один червоний, другий синій, третій жовтий. Скільки горішків всього?

— Ой, погляньте, клубочок покотився далі в казку.

Загубили ми клубочок —

Та це ще не лихо.

Нам сонечко сяє,

Нескладно іти.

Стежинка знає, як садочок знайти.

**КАРТотеКА рухливих ігор
для дітей молодшого дошкільного віку**

ВЕРЕСЕНЬ

1. Швидко в коло (ходьба, біг).
2. Вгадай, де сховано (орієнтування).
3. Мій веселий, дзвінкий м'яч (підстрибування).
4. Пташки і пташенята (біг, орієнтування в просторі).
5. Не зачепи (стрибки, підлізання).
6. Лови м'яч (кидання, ловіння).
7. Прокоти м'яч (кочення).
8. Не наступи (орієнтування).
9. Зайчик біленький сидить (підстрибування).
10. Біжіть до мене (біг).
11. Де подзвонили (орієнтування).
12. Хто більше зніме стрічок (стрибки).
13. Знайди свій будиночок (біг).
14. Знайди прапорець (орієнтування).
15. По рівенькій доріжці (стрибки).
16. Курочка-чубарочка (підлізання).
17. Пташки в гніздечку (стрибки).
18. Кіт і миші (біг).
19. Влучи в ямку (метання)

ЖОВТЕНЬ

1. Курочка-чубарочка (підлізання).
2. Пузир (ходьба).
3. Пташки в гніздечках (стрибки).
4. Знайди свій будиночок (біг, стрибки).
5. Не зачепи іграшку (підлізання).
6. Через струмок (ходьба, біг).
7. Не зачепи (підстрибування).
8. Знайди прапорець (орієнтування).
9. Хто більше зніме стрічок (стрибки).
10. Біжіть до мене (біг).
11. Прокоти м'яч в обруч (кочення).
12. Відгадай, де сховано? (орієнтування).
13. Літаки (біг).
14. Влучи в ямку (метання).
15. Мій веселий, дзвінкий м'яч (стрибки).
16. Поїзд (ходьба, біг).
17. Лови м'яч (кидання, метання).
18. Не наступи (орієнтування).

19. Зайчик біленький сидить (стрибки).
20. По рівенькій доріжці (стрибки).
21. Бабуся та гуси (біг).
22. Спіймай м'яч (ловіння).

23. Горобчики та кіт (біг).
24. Наздоганялки (біг).
25. Підкинь вище (підкидання).
26. Кіт і миші (біг).
27. Де подзвонили (орієнтування).

ЛИСТОПАД

1. Кіт і миші (біг).
2. Не зачепи (стрибки).
3. Прокоти м'яч в обруч (кочення).
4. Швидше до свого місця (біг).
5. Влучи в коло (метання).
6. Вгадай, де заховано (орієнтування в просторі).
7. З обруча в обруч (біг).
8. Хто більше зніме стрічок (стрибки).
9. Курочка-чубарочка (підлізання).
10. Пташки та пташенята (біг).
11. Зайчик біленький сидить (стрибки).
12. Лови м'яч.

13. Горобчики і кіт (біг).
14. По рівенькій доріжці (стрибки).
15. Відгадай, хто кричить (орієнтування).
16. Знайди прапорець (орієнтування просторі).
17. Поїзд (біг).
18. Швидше до свого місця (біг).
19. Пташки в гніздечку (стрибки).
20. Хто більше зніме стрічок (стрибки).
21. Миші і кіт (біг).
22. Знайди свій колір (біг).
23. Прокоти м'яч.
24. Миші у коморі (підлізання).

ГРУДЕНЬ

1. Знайди свій колір (біг).
2. Зайчики біленькі сидять (стрибки).
3. Влучи в коло (метання).
4. Кіт і миші (біг в різних напрямках).

5. Пташки в гніздечках (зістрибування).
6. Знайди свій будиночок (орієнтування в просторі).
7. Літаки (біг).
8. Кошенята (стрибки).

9. Бабуся та гуси (біг).
10. Квочка та курчата (підлізання).
11. По рівенькій доріжці (стрибки).
12. Знайди прапорець (орієнтування).
13. Біжіть до прапорця (біг).
14. Миші в коморі (підлізання).

15. Горобчики і кіт (стрибки).
16. Пташки і пташенята (біг).
17. Наздоганялки (біг).
18. Кішка та кошенята (підлізання).
19. Прокоти м'яч у ворота (кочення).
20. По рівенькій доріжці (стрибки).

СІЧЕНЬ

1. Пташки та автомобілі (біг).
2. Зайчик біленький (стрибки).
3. Хто далі кине мішечок (киданки).
4. Літаки (біг).
5. Воронята (стрибки).
6. Прокоти у ворота (кочення).
7. Біжіть до мене (біг).
8. Горобчики і кішки (стрибки).
9. Відгадай, хто кричить?
(орієнтування).
10. Трамвай (біг).
11. Знайди свій колір (біг).

12. По рівенькій доріжці (стрибки).
13. Миші у коморі (підлізання).
14. Квочка та курчата (підлізання).
15. Де подзвонили? (орієнтування).
16. Миші і кіт (біг).
17. Пташки в гніздечках
(зістрибування).
18. Влучи в коло (метання в ціль).
19. Гра з хусточкою (біг).
20. Кішка й кошенята (пролізання в
обруч та під дугою).

ЛЮТИЙ

1. Зупинися біля іграшки (ходьба,
біг).
2. Зайчик біленький сидить
(стрибки).
3. Поїзд (ходьба).
4. Горобчики і кіт (стрибки).
5. Збери іграшки, що лежать між
сніжками (рівновага).

6. Хто швидше (біг).
7. По рівенькій доріжці (стрибки).
8. Прокоти снігову кулю (кочення).
9. Пташки в гніздечках (стрибки).
10. Миші в коморі (підлізання).
11. Зупинись біля іграшки (ходьба,
біг).
12. Прокоти м'яч у ворота (кочення).

13. Наздоганялки (біг).
14. Квочка і курчата (підлізання).
15. Сонечко та дощик (присідання).
16. Спіймай комара (стрибки).
17. Прокоти м'яч у ворота (кочення).
18. Хто далі кине (метання).

19. Відгадай, хто кричить (орієнтування).
20. Санний поїзд (ходьба з санками в колоні).
21. Кішка і кошенята (підлізання).

БЕРЕЗЕНЬ

1. Швидше в пару (біг, ходьба).
2. Спіймай комара (стрибки).
3. Знайди свій будинок (орієнтування).
4. Сонечко та дощик (присідання).
5. Горобчики та кіт (стрибки).
6. Хто далі кине (метання).
7. Через струмок (біг).
8. По рівненькій доріжці (стрибки).
9. Влучи в ямку (метання).

10. Пташки в гніздечках (стрибки).
11. Не зачепи іграшку (підлізання).
12. Поїзд (ходьба, біг).
13. Зайчик біленький (стрибки).
14. Знайди прапорець (ходьба).
15. Відгадай, де заховано? (орієнтування).
16. Квочка і курчата (підлізання).
17. Злови мішечок (стрибки).

КВІТЕНЬ

1. Кіт і миші (біг).
2. Не зачепи (стрибки).
3. Курочка-чубарочка (підлізання).
4. Сонечко та дощик (присідання, біг).
5. Спіймай комара (стрибки).
6. Злови мішечок (стрибки).
7. Де подзвонили? (орієнтування).
8. Швидко в коло (біг).
9. Зайчик біленький (стрибки).

10. Прокоти м'яч в ворота (кочення).
11. Літаки (біг).
12. Хто далі кине мішечки (метання).
13. Поїзд (ходьба, біг).
14. Кішка та кошенята (пролізання під дугою).
15. До останнього квадрата (стрибки).
16. Дожени м'яч (біг).
17. Влучи в коло (метання).

18. З обруча в обруч (стрибки).

19. Мій веселий дзвінкий м'яч
(підстрибування).

20. Відгадай, хто кричить?
(орієнтування).

21. Лови м'яч (кидання, ловіння).

22. Знайди прапорець (орієнтування).

ТРАВЕНЬ

1. Бабуся та гуси (біг).

2. Хто більше зніме стрічок
(стрибки).

3. Влучи в ямку (метання).

4. Поїзд (ходьба, біг).

5. Мій веселий дзвінкий м'яч
(підстрибування).

6. Не заміни іграшку (підлізання).

7. Через струмок (біг).

8. Пташки в гніздечках (стрибки).

9. Прокоти м'яч в обруч (кочення).

10. Біжіть до мене (біг).

11. Зайчик біленький (стрибки).

12. М'яч у коло (кидання і ловіння).

13. Трамвай (біг).

14. Спіймай комара (стрибки).

15. Відгадай, хто кричить?
(орієнтування).

16. Хто більше зніме стрічок
(стрибки).

17. Сонечко і дощик (біг,
присідання).

18. Знайти свій колір (біг урозтіч).

19. Біжіть до прапорця (біг).

20. Знайди свій будиночок
(орієнтування)

На допомогу студентів практиканту
Народні ігри та забавлянки

Подоляночка

Десь тут була Подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона сіла, тут вона впала, до землі припала,
Сім літ не вмивалась, бо води не мала...
Устань, устань Подоляночко,
Умий личко, як ту скляночку,
Візьмися у боки та поскачи трохи...
Попливи до Дунаю, бери дівку з краю.

А ми просо сіяли

А ми просо сіяли, сіяли,
Ой дід ладо, сіяли, сіяли.
А ми просо витопчем, витопчем,
Ой дід ладо, витопчем, витопчем.
Ой чи же вам витоптять, витоптять?
Ой дід ладо витоптять, витоптять?
А ми коней випустим, випустим,
Ой дід ладо випустим, випустим.
А ми коней виловим, виловим,
Ой дід ладо виловим, виловим.

Зайчику

Зайчику, зайчику,
Ти мій братчику,
Не ходи, не топчи
По городчику.
Бо моя рутка,
Як баламутка,
Моя м'ятка,
Як паніматка.
Зайчичок, зайчичок прибігає,
Рученьку, ніженьку піднімає;
Чим бито, не бито,
Ноженьку пробито.
З калинового лугу,
Вибирай собі другу.
Ой у полі жито: сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє,
Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,

Як той зайчик. (Двічі)
Ой у полі просо: сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє;
Коли б такі ніжки мала, то я б ними
чеберяла,
Як той зайчик. (Двічі)
Ой у полі гречка: сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.
Городили зайчика
Тинком, льонком,
Та нікуди зайчику
Та не вискочити,
Та нікуди зайчику
Та не виплигнути.
А в нас ворота
Позамикані,
Жовтим піском
Позасипані.

Там на горі мак

Там на горі мак, мак!
Роди, Боже, так, так!
Маки, маки, маківочки,
Посходімось до купочки.
Соловієчку, пташку, пташку!
Та чи був ти в нашім садку?
Та чи бачив ти, як мак сіють?
Ой, так сіють мак! (Двічі)
Соловієчку, пташку, пташку!

Та чи був же ти в нашім садку?
Та чи бачив ти, як мак росте?
Ой так росте мак! (Двічі)
Соловієчку, пташку, пташку!
Та чи був ти в нашім садку?
Та чи бачив ти, як мак полють?
Ой так полють мак! (Двічі)
Соловієчку, пташку, пташку!
Та чи був ти в нашім садку?

Та чи бачив ти, як мак цвіте?
Ой так цвіте мак! (Двічі)
Соловієчку, пташку, пташку!
Та чи був ти в нашім садку?
Та чи бачив ти, як мак ломлять?
Ой так ломлять мак! (Двічі)
Соловієчку, пташку, пташку!

Та чи був ти в нашім садку?
Та чи бачив ти, як мак їдять?
Ой так їдять мак! (Двічі)
Там на горі мак, мак!
Роди, Боже, так, так!
Маки, маки, маківочки,
Золотії голівочки.

Чуки, чуки, чуки, чук.
Наловив дід щук,
А бабуся плотву — годувати дітвору,
А бабуся карасиків — годувати Тарасиків.
А бабуся окуньків — годувати молодців.

Кую, кую ніжку,
Поїдем в доріжку,
Будем коня напувати,
Будем в баби ночувати.

Куй, куй, чобіток,
Подай, бабо, молоток.
Не подаси молотка,
Не підкую чобітка,
Молоток срібленький,
Чобіток золотенький.

Ладунки, ладусі!
А де були?
у бабусі.
А що їли?
Кашку.
А що пили?
Бражку.
А що на закуску?
Хліб та капустку.

Сорока-ворона.
Діткам кашку варила.
На припічку сиділа.
Підіть, дітки, по водицю!
І цьому дам, і цьому дам,
А цьому не дам:

Він дров не рубав,
В хату не носив, печі не топив,
Води не носив, діжі не місив,

Їде, їде пан, пан
На конику сам, сам,
А за паном хлоп, хлоп,
На конику скок, скок.

Чуки-рики, півники, гайда,
Була собі дівчина-найда.
І хліб пекла, і часник товкла,
І сорочки латала,
І на хлопців моргала.

Кує коваль бричку, заглядає в
пічку:
Чи є борщ, чи є каша?
Чи є в борщі кусок м'яса?
Ішла киця по водицю
та й упала у криницю.
Пішов котик рятувати,

Танцювала риба з раком,
А петрушка — з пастернаком,
А цибулька — з часником,

Послухайте, люди,
Довга байка буде!
Був собі горобець,

Каші не варив, хліба не ліпив,
В піч сажав, кашу доїдав.

Гоп-чук, чук-чук-чук,
Кращий хлопчик, дівчур:
І волики напасе,
І водички принесе.

Ось така вона була.
Очі дівчинки манісіньки,
Яка ж бо ти гарнісінька:
За косою барвіночок
Ще й рука білісінька.

став за хвостик витягати.
Ой, цить, кицю, будь весела,
Та поїдемо на села,
Та купимо трана-рана,
А в барана спина драна,
А в корови круті роги,
А в Наталі чорні брови.

А дівчина — з козаком. .
А цибулька дивується,
Що так гарно танцюється.

Бабі збив новий горнець.
Прилетіла горобчиха,
Питається баби стиха:

А хто збив Вам горнець?
Баба каже: „Горобець!”
Підіб'ю йому крильця!

Чи казати знов з кінця?
Як казати, то казати:
Був собі горобець...

«Пальчикові» ігри до скарбнички батьків та малюків

Перший пальчик — наш дідусь,
Другий пальчик — то бабуся,
Третій пальчик — наш татусь,
А четвертий — то матуся,
А мізинчик — наш малюк,
Він сховався тут.

(Показуємо на пальчик та кажемо: «перший пальчик...», і продовжуємо гру, загинаючи кожен пальчик).

Задрімав мізинчик трішки,
Безіменний — стриб у ліжку,
А середній там лежить,
Вказівний давно вже спить.
Вранці всі вони схопились враз —
В дитсадочок бігти час.

(По черзі загинаємо пальчики до долоні. Потім великим пальцем торкаємося всіх інших — «будимо». Розкриваємо всі пальці «враз»).

На роботу

Старший встав — не лінувався.
Вказівний за ним піднявся —
Розбудив сусід його.
Той — свого, а той свого.
Встали вчасно всі брати —
На роботу треба йти.

(Стиснути пальчики в кулачок. По черзі розгинати їх, починаючи з великого. А зі словами: «Встали вчасно всі..» широко розставати пальці).

Доброго ранку

Доброго ранку, сонце привітне!

Доброго ранку, небо блакитне!

Доброго ранку, у небі пташки!

Доброго ранку тобі і мені!

(Пальцями правої руки по черзі «вітатися» з пальцями лівої руки, торкаючись один до одного кінчиками).

Спечем хлібчик

Спечем, спечем хлібчик

Дітям на обідчик.

Найбільшому — хліб місити,

А тобі — воду носити,

А тобі — в печі палити,

А тобі — дрова рубати,

А малому — замітати.

Тільки хліба напекли — танцювати почали.

Це робота не легка — витинати гопака.

(Розгинаємо пальчики, починаючи з великого. Імітуємо пальчиками танок).

Пташенята в гнізді

Полетіла пташка-мати

Малюкам жуків шукати.

А малята не літають —

Із гніздечка виглядають.

(Всі пальці правої руки обхопити долонею. Утворити «гніздо». Коли ворушити пальцями правої руки, створюється враження, що у «гнізді» живі пташенята).

Квітка

Сяє сонечко привітне -

Квітка з пуп'янки розквітне.

(Пучки пальців обох рук зімкнути. Долоньки трішки круглясті, схожі на пуп'янок. Нижні частини долонь притиснути одну до одної, а пальці широко

розставити по колу і трохи вигнути. Утворюється велика квітка, що розпустилася).

Хрущ

Я — малий веселий хрущ.

Мене знає кожен кущ.

Маю я красиві вуса

І нічого не боюся.

(Стиснути кулачок. Вказівний палець і мізинець розвести в різні боки («вуса»).

Ворушити вусами).

Віяло

В літню спеку віяло

Вітерцем повіяло.

З нами вітерець погрався -

І у віяло сховався.

(Зобразити руками віяло. Потім пальчики ховаються в кулачок).

Гра «Сороки».

А сорока білобока: че, че, че, че, че, че!

Проти сонця до віконця кречече, кречече.

Нумо ж , діти, рвати квіти, поки час, поки час!

Будуть гості, ще й не прості нині в нас, нині в нас!

При словах «Нумо ж діти, рвати квіти» і т.д. діти вдають, що збирають квіти. В чотирьох останніх тактах (із повторенням бігом, під ритм пісні наслідують руками лет сороки.)

Була в лісі

Дівчаткам, як ніжнішим та й таким, що їх злякати легше, ніж хлопчиків, пасує ця гра. Стають у парі одна навпроти другої.

- Була в лісі?

- Бачила вовка?

- Була.

- Бачила.

- Рубала дрова?

- А боялася його чи ні?

- Рубала.

- Ні.

Та котра питала, змахує хустиночкою перед очима другої.

До баби по сіль

Двоє хлопців стають один навпроти одного. Хтось починає:

- Підеш до баби по сіль?
- Піду.
- А не боїшся її псів?
- Ні.

Щоб упевнитись що це так, той хто питає сплескує перед очима другого в долоні. Якщо той кліпне, то боїться, а як витримає – не боїться. Тоді той кого випробували каже:

- Ану ж подивимось, чи не злякаєшся? Та міняються ролями.

Танцювала риба з раком

Танцювала риба з раком: гоп, гоп, гоп, раз, два, три!

А петрушка з пастернаком: гоп, гоп, раз, два, три!

А цибуля дивувалась: гоп, гоп, раз, два, три!

Де та чвірка так дібралась: гоп, гоп, раз, два, три!

Танцював сніп з коромислом,

А коновка з перевеслом,

А макітра з макогоном

Реготалась під ослоном:

Ха, ха, ха, ха, го, го, го, го, гоп, гоп, раз, два, три!

При словах «гоп, гоп» діти підскакують.

При словах «раз, два, три!» – плещуть тричі в долоні.

Перстенець

Діти сідають рядком і складають руки долонями до купи. Котрась дитина відходить у бік. І закриває очі. А ведучий підходить до дітей і кладе в долоню комусь перстенець. В цей час та дитина котра відійшла вбік повертається, а гурт хором звертається до неї:

Гадуль, гадуль, гадулька,

Десь там моя зозулька,

По полю ходила

Золоте пір'я збирала.

Тоді та дитина, котра відійшла відгадує в кого перстенець, промовляючи слова:

Вий, вий завивай

Ти Оксанко, перстень дай.

Панас

У грі можуть брати участь хлопчики і дівчатка. За бажанням хтось стає Панасом. Йому зав'язують очі хусткою та рушником, виводять на середину і звертаються до нього з такими словами:

- Панас, Панас! На чому стоїш?
- На камені!
- Що продаєш?
- Квас!
- Лови курей, але не нас!

Панас починає ловити. Кого піймає, той стає Панасом.

Мишка й котик

Ой до нори Мишко, до нори

Та до золотої комори.

Чорний коточок, мишки не зловить,

Мишка у дірку, золоту комірку,

До нори, до нори!

Ой кот, та воркот,

На віконечко скок, (діти підстрибують)

А з віконця на хижку,

Піймав котик мишку. (Плещуть в долоні)

Відмінність цієї гри буває така:

Вибирається 2-3 мишки і стільки котів та визначається кожному котові, котру мишку він має ловити.

Король

Хлопці розділяються, стають у дві шеренги один проти одного.

Центральний гравець першої команди починає діалог. Йому відповідає центральний гравець з другої команди:

- Королю, королю, буде війна?
- Ні.
- Чому?
- Замало війська.
- Відбий собі.

Центральний розбігається і намагається розірвати шеренгу в одному з місць. Якщо це вдається, то хвостова частина переходить до нього. Гра продовжується доти, доки в одній з команд не залишиться один учасник – «Король», який програв війну.

Фарба

Всі діти сідають у рядок. Визначають ведучого, «щура» і «ангела». Ведучий називає кожному на вухо колір фарби. «Ангел» і «щур» по черзі вступають у діалог з ведучим:

Ангел: Дзень-дзень.

Ведучий: Хто там?

- Ангел.	- Що потребує?
- Звідки?	- Фарби.
- З неба.	- Якої?

Називає колір.

Щур: Гур-гур.

Ведучий: Хто там?

- Старший щур.	- Що потребує?
- Звідки?	- Фарби.
- З діри.	- Якої?

Називає колір.

Якщо відгадає, то гравець, названий цим кольором, переходить на його бік.
Якщо такої фарби немає, то ведучий відповідає:

- Пішла в дорогу, зламала ногу.

Коли всі кольори відгадані, утворюють дві супротивні групи на чолі з «ангелом» і «щуром». Вони лаштуються один за одним і починають перетягуватися. Таким чином перемагає добро (команда «ангела») або зло (команда «щура»).

Час додому, час

Час додому, час,

Зорі кличуть нас.

Кличуть нас вечірні зорі,

Заспіваймо ж в дружнім хорі:

Час додому, час,

Зорі кличуть нас.

Тра-ра-ра! І т.д.

Час додому час,

Пташки кличуть нас.

Кличуть пташки нас до хати,

З ними рано й нам би встати.

Час додому, час,

Пташки кличуть нас.

Тра-ра-ра! І т.д.

КОРИСНИЙ СЛОВНИК

АКУРАТНИЙ

Акуратний той, хто знає,
Що бруд жити заважає,
Чистоту хто поважає,
Хто охайні речі має.

АЛЬТРУЇСТ

Альтруїст, хто уважливий,
Чесний сам, завжди дбайливий.
Хто добро у серці має,
Всім завжди допомагає.

БОЯГУЗЛИВИЙ

Десь кукукнула зозуля,
Хруснув трохи сухий кущ...
Затремтів, цього злякався
Бідолашний боягуз.

ВВІЧЛИВИЙ

Ввічливість — це кожен знає —
Якість, що добром нам сяє.
Ввічливий не ображає,
Ввічливий допомагає.

ВІРНІСТЬ

Тільки вірний другом буде,
Бо не зрадить вірність другу.
Вірність брехні не складає,
Завжди добре діло має.

ВІРОЛОМНІСТЬ

У житті (нам не дай Боже!)
Віроломність стріти можна.
Це підступність, це облуда,
Віроломні гидкі люди.

ГРУБІСТЬ

Грубість завжди ображає,
Грубість жити заважає.
Поведінка ця гидлива,
Слово гидке і жахливе.

ДОБРИЙ

Добрий у біді не кине,
Допоможе і зігріє,
Він підтримає, шанує,
Добрий вчинок подарує.

ЕГОЇСТ

Відпочити хоче мама,
І бабуся задрімала.
Доня це не хоче знати,
Доня хоче танцювати.
Нечутливим хто буває?
Егоїстів кожен знає.

ЖАДІБНИЙ

Жадібність, коли все мало,
Щирості вона не має.
Жадібний не пригощає,
Він собі все загібає.

ЗАЗНАВАТИСЯ

Кажуть іноді так діти:
«Тільки я найкраща в світі!
Тільки я талановита!»
Пиха – якість гідка, діти.

ЗАРОЗУМІЛИЙ

Хто такий зарозумілий?
Той, хто ображати вміє,
Хто себе лиш вихваляє,
Той, хто скромності не має.

ЗЛИЙ

Злому світ увесь не милий,
Капостить він всім щосили
Він байдужий, він злобливий
І живе у злі жахливо.

ЛЕГКОДУХІСТЬ

Легкодухий – то лякливий,
Він буває ще лінивий,
Бо не має сили духу,
Все когось охоче слуха.

ЛІНИВИЙ

Хто лінивий той ледащо,
Не робитиме нізащо.
Тільки спав би та гуляв,
Діла би собі не мав.

ЛИЦАРСТВО

Лицар – мужній,
Лицар – чесний,
Він – галантний,
Він – належний.

МАРНОСЛАВСТВО

Ой, як хоче він почути,
Що він славний, що завзятий,
Що єдиний, самий гідний!
А насправді він – пихатий.

МИЛОСЕРДЯ

Милосердя – це добро,
Серце, де живе воно,
Біль чужий завжди почує
І любовію лікує.

МУЖНІСТЬ

Мужність – якість ця героя,
Мужність завжди – охорона.
Це пожежні і солдати,
Що нас мають захищати.

НЕОХАЙНІСТЬ

Неохайні дітки – мука,
Бо не миють ніс і руки,
Одяг свій не бережуть,
Нечупарами ростуть.

НЕПРАВДИВИЙ

Неправдивим – горе бути,
Щирість, правда ним забуті.
Завжди збреше неправдивий,
Бо до кривди він дбайливий.

ПІДСТУПНІСТЬ

А підступність – це погано,
Зло вона несе старанно.
Як собі чого захоче,
Збреше й забере охоче.

ПОВАГА

Тих, хто до людей дбайливий,
Та ще скромність, чесність мають,
Хто сміливі, працьовиті –
Отких всі поважають.

ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ

Працелюбні люди
Працювати вміють,
Пильність і старанність
Вони розуміють.

СМІЛИВИЙ

Коли ти сміливий,
Тебе не злякати,
Мрії добрі, чесні
Зможеш досягати.

СПІВЧУТЛИВІСТЬ

Співчутливість завжди
Добром повертається
До людей, з любові
Ї чуйності складається.

ЧЕСНІСТЬ

Той, хто брехні зневажає,
Хто казати правду має,
Той, хто друзів не кидає,
Того чесним називають.

ЩЕДРІСТЬ

У Оленки є цукерки,
Діток рада пригостити.
Той, хто ділиться охоче,
Буде з щедрістю дружити.

ЩИРІСТЬ

Щирість завжди прикрашає,
Думку, слово не міняє.
Щирий той, хто віру має
І до неї всіх схиляє.

Вправи на розвиток креативності

І. Творчі вправи за аналогією

Мета: розвиток уваги, вміння точно запам'ятовувати окремі приклади, запропоновані вихователем, щоб власний текст відповідав поставленим вимогам: був подібний до зразка або відрізнявся від нього за певними ознаками.

Вправа 1. Використовуючи приклади текстів, опиши предмет (тварину, рослину, пору року) по-своєму.

Білочка

Хвіст трубою, спритні ніжки –
Плиг із гілки на сучок!
Носить білочка горішки
В золотий свій сундучок.
В неї очі, мов горішки,
Кожушина хутряна,
Гострі вушка, наче ріжки,
У дуплі живе вона.

Г. Бойко

Білка

Білка в лісі
Стриб та стриб
І знайшла великий гриб.
А додому принесла –
Гриб не влазить
До дупла.
Довелося білочці
Гриб сушить на гілочці

А. Качан

Зозуля

З лісу в ліс перелітає,
Де не сяде – там співає
І кладе яєчка
У чужі гніздечка.

Г. Бойко

Зозуля

Сьогодні зозуля
У широкім лузі
Мені накувала
Аж тисячу років.
Я хочу зозулю
Оту попрохати –
Нехай накує
Ще і мамі, і тату.

Є. Гуцало

Соняхи

На городі, в гарбузинні
Соняхи, мов злопчаки,
Ловлять сонячне проміння
В золоті свої шапки.

П. Ребро

Соняшник

На осонні соняшник підроста.
Голову до сонечка поверта.
Дивиться він сонечку просто в очі
– Щось до тата-сонечка мовить хоче.

О. Орач

Вправа 2. Ознайомся з текстами і придумай власний про товариша або про себе.

- Чом це твій, Микитко носик
У веснянках, наче в просі?
- Я завжди, – сказав Микита, –
Загоряю через сито.

В. Орлов

Ось букет прямує пішки,
А під ним тупцюють ніжки.
Це мала Світланка
Йде до бабці зранку.

В. Орлов

Вправа 3. Послухай нісенітницю і створи власну.

Три ведменді вухаті
Пішли сіно копати
І картоплю косити,
І вирубувать жито,
Поливати будинки
Й будувати ялинки!

Р. Підбережний

II. Придумування казок, фантастичних історій

Мета: розвиток уяви та фантазії, мовленнєвого чуття.

Ось приклади таких текстів, які спонукають дитину створювати свої фантастичні сюжети.

Іванко любить пасти хмари

Іванко любить пасти хмари:
Лежи, дивись, не треба завертати...
Так добре, як не темні ще отари.

Не йдуть у шкоду – можна і поспати.
Та сон бариться. На очах поволі
Чорніють хмари, уявити можна,
Як доїть спека їх, десь дощ у полі
Запечені уста землі зволожує.

В. Василенко

З чого була корова?

– Я бачив сам! Я бачив сам!
Корова йшла по небесах!
Учора, чесне слово,
По небу йшла корова!
По небу йшла, немов пливла,
Білим-білісінька була!
Це диво білопінне
З'явилось із хмарини.

В. Орлов

III. Творчі вправи, пов'язані із перекладенням

Мета: розвиток образності, несподіваності зіставлення, нестандартності мислення. (Дітям необхідно «оживити» предмет або перекласти і розмовляти від його імені).

Гра

Я уявив, що я – не я,	Будинок у повітря,
А справжній кран	Як раптом –
Підйомний:	Вийшов мій сусід
Схотів –	Гуляти на подвір'я.
І запросто підняв	– Ха! Теж мені
Вантаж багатотонний.	«Підйомний кран»! –
Та тільки я підняти встиг	Сказав сусід корпатий. –

Та ти, напевне,
Й кілограм
Не здужаєш підняти...
Тоді я взяв –
І уявив, що я –
Швидка машина,
Яка чимало вантажів
У кузові возила.
І тільки я двигун завів,
Щоб їхать на будову,
Аж раптом чую –
Поруч він,

Кепкує з мене знову.
– Ха-ха! –
Регоче мій сусід. –
Такого ще не бачив світ,
Щоб на ногах машина
Чесала, мов людина!..
Він довго ще
Сміявся б так,
Та я не чув нічого:
Я уявив, що я – літак,
І – полетів од нього!

А. Костецький

Можна запропонувати дітям уявити себе улюбленою іграшкою, книжкою, праскою, дзеркалом і виголосити промову.

І. Словесне малювання

Мета: розвиток умінь добирати влучні характеристики явищам навколишньої дійсності.

Опишіть героїв вірша:

Великий і малий

Жили собі сусіди
На вулиці одній,
Два хлопці-непосиди –
Великий і малий.
В усім були несхожі
Сусіди-хлопчаки:
Один поводивсь гоже,
А другий – навпаки.
Малий, узявши книжку,
Дідусеві чита.

Великий тягне кішку
Із тину за хвоста.
Малий дає дорогу
Малятам з дитсадка,
Великий із-за рогу
Їм тиче кулака.
То ж, певно, по заслuzі
Дісталось хлопчакам.
В малого – всюди друзі,
Великий ходить сам.

II. Складання творів за даним початком, кінцівкою, назвою

Мета: прищеплювати інтерес до роботи з текстом, розвивати композиційні уміння, закріплювати знання про будову тексту.

Послухай вірш і придумай кінцівку, а потім порівняй з оригіналом.

Навіщо плаче хлопчик?

Як бурулька плаче –

То весна надворі.

Як роса заплаче –

То вже ранок скоро.

Як заплаче дощик –

Трави підростають.

А навіщо хлопчик

Плаче –

Я не знаю.

А. Костецький

III. Вправа «Що для чого?»

Мета: заохочувати дітей у їх фантазіях ставати на місце будь-яких створінь, щоб навчитись відчувати чужу радість і чужий біль, розвивати оригінальність думки.

Зразок: послушайте, як чудово використовує мітлу і ступку Ягуся з вірша Андрія Усачова, і подумайте, як ще можна використати звичайні предмети (цеглину, капелюх, дзеркало та ін.).

Мітла і ступа

Нащо Ягуся тримає ступу?

У ступі можна зварити супу.

Пере білизну у ній Бабуля.

Відро це, ночви, чавун, каструля.

Велика користь з цієї ступи:

В ній зберігає Бабуся крупи.

Ще й варить ступа гриби в сметані
І носить воду старій для бані.
Мітла в бабусі теж не дримає:
На ній в розвідку Яга літає.
Підлогу чистить із килимами
Та відганяє мух з комарами...
А що з мітлою ще робити?
Ну ж, підкажіть нам швиденько, діти!
А. Усачов

ПРИНЦИПИ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

1. *Комплексність*. Необхідно відпрацьовувати всі елементи зовнішності в комплексі, оскільки на тлі однобоких зрушень одразу чітко будуть помітні проблеми в іншому аспекті. Наприклад, педагог, що дбає про свій зовнішній вигляд, отримує прекрасні результати (елегантний костюм, зачіска до лица, майстерний макіяж тощо). Водночас, якщо він не володіє своїм голосом (говорить голосно або дуже тихо), то досить швидко зачарування педагогом розсіюється.

2. *Індивідуалізація* (індивідуальний стиль, імідж, своєрідність жестикуляції, міміки, голосу, постави, тобто все те, що відрізняє одного педагога від іншого).

3. *Самовдосконалення*. Не зупиняючись над досягнутому, постійний крок уперед, до вершин майстерності.

4. Дотримання *постійності* у вияві ознак педагогічної зовнішності. Іними словами, взявши на себе роль педагога, він пам'ятає про це щохвилини і демонструє її через свою зовнішність незалежно від того, чи знаходиться він у безпосередньому контакті з учнями чи ні.

5. Дотримання *професійної культури* (інтелігентність. Педагогічна етика, толерантність, педагогічний такт, емоційна стійкість).

6. *Активність* полягає в тому, що процес самовдосконалення - наслідок власної активності та ініціативи.

7. *Цілісність* - означає перехід від роботи з елементами із системними компонентами і системою в цілому.

8. *Єдність особистісного і дійового*, що передбачає самовдосконалення в умовах певної діяльності особистості.

9. *Перспективність* - бачення близької і далекої перспективи, що стимулює сьогоденну діяльність щодо самовдосконалення.

ЗРАЗОК КОНСПЕКТІВ УРОКІВ З «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

ТЕМА. УНІКАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Мета. Формувати ключові компетентності: *вміння вчитися* – самоорганізовуватися до навчальної діяльності у взаємодії; *загальнокультурну* – дотримуватися норм мовленнєвої культури, зв'язно висловлюватися в контексті змісту, культури спілкування з друзями, однокласниками, рідними; *соціальну* – проектувати стратегії своєї поведінки з урахуванням інтересів та потреб інших, продуктивно співпрацювати з різними партнерами в парі та групі, проявляти ініціативу; *компетентність з ІКТ* – вміння осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію у повсякденному житті; *громадянську* – розвивати здатність сприймати адекватно кожну людину і вміти аналізувати самого себе з метою самовдосконалення та самовиховання.

Обладнання: образ людини (у форматі А3 - білий і кольоровий із зображенням повної картинки людини); дидактичні картинки: фарби, книга, ноти, футбольний м'яч, лінійка, олівець; малюнки із зображенням корисних і шкідливих звичок; знак «Обери свій шлях»; таблички із надписами «характер», «здібності», «звички»; сюжетні малюнки казкових героїв - Лисички, Маши і Ведмедя, Капітошки, Лунтіка, Буратіно і Мальвіни; мікрофон, комп'ютер, презентація до уроку.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина уроку.

Учитель. Проводить *вправу «Комплімент»* (Учні стоять у колі тримаючись за руки, щоб одна долонька лежала у товариша і по черзі «передають» комплімент на долоньці своєму товаришу за годинниковою стрілкою).

II. Мотивація навчальної діяльності.

Пропоную відгадати загадку (використовується презентація до уроку):

Мухи білі і лапаті -

А як сонце припече -

Не живуть вони у хаті.

З них водичка потече. (Сніжинки)

Порівняйте сніжинки (слайд на презентації). Назвіть спільні ознаки. Назвіть відмінні ознаки.

Люди, загалом, теж схожі між собою: у всіх є ноги, руки, голова (слайд). Людина унікальна - не схожа на інших, неповторна (слайд). Слово унікальна означає не схожа на інших, неповторна, особлива.

А чи хочете усвідомити власну унікальність і значущість? А - навчитися розрізняти особливі ознаки кожної людини? А - поповнити словниковий запас новими словами? Ну, тоді уперед - по знання, бо хто добре себе знає, той здоров'я добре має.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. *Розповідь.* До нашого класу завітав ваш новий приятель (до дошки прикріплюється білий, без будь якого зображення, силует людини), але він немає зовнішніх ознак. Я сподіваюсь, що наприкінці уроку він стане схожим на себе (впродовж уроку вчитель буде прикріплювати на контури частини людини: обличчя, тулуб, ін.).

2. *Робота в парах.* Уважно розгляньте зовнішній вигляд свого товариша по парті. Опишіть його.

3. *Порівняння близнюків* (на слайді). Висновки: абсолютно двох однакових людей не існує.

4. Знайомство з характерними ознаками для всіх людей - відчуття (злість, сум, радість, образа). Використовується слайд. Проте, всі люди різні, всі вони неповторні. І справа тут не тільки у зовнішності. Кожна людина має свій особливий характер, звички, здібності (слайд).

5. *Робота в мікрогрупах.* Кожна група отримує зображення казкових і мультиплікаційних героїв. Завдання: охарактеризувати героя за характером.

6. *Обговорення ситуації.* Послухайте оповідання В.Осеєвої «Чий собака?». Якими рисами характеру наділені герої оповідання?

7. *Вправа «Моя індивідуальність»:* назвати своє ім'я та притаманну свою рису характеру.

Фізкультурна пауза.

8. *Пояснення слова здібність* - індивідуальні властивості людини у різних видах діяльності. Вивішується на дошці слово «здібність». Розгляд слайда, де продемонстровані різні здібності людей.

9. *Самостійна робота в зошитах*: розглянути малюнки і назвати чим діти люблять займатися.

10. *Вправа «Мікрофон»*. Завдання: назвати свою здібність.

Тим часом вчитель вивішує біля людини предметні малюнки: м'яч, фарби, ноти, книга, лінійка, олівець.

11. *Гра «Обери свій шлях»*. Вивішується знак «Обери свій шлях» із стрілочкою вправо і вліво. Учні по черзі підходять до учительського столу і беруть малюнок із зображенням звички, корисної або шкідливої. Розвішують магнітами біля людини корисні, а на протилежному боці шкідливі.

Вчитель тим часом прикріплює до людини тулуб. З'являється повний образ нового товариша першокласників: зі своїм характером, здібностями і звичками.

IV. Підсумок уроку.

Ми пізнали себе і своїх товаришів, що кожен з нас унікальний і неповторний.

Вправа «Незакінчене речення». Завдання: продовжити речення «Я унікальний тим, що».

Гра «Упізнай голосочок». Один учень виходить до дошки і повертається спиною до однокласників. За вказівним жестом вчителя один з учнів промовляє ім'я товариша, який відгадує, якщо впізнав за голосом, то впізнаний учень змінює гравця біля дошки.

ТЕМА: ФОРМУЛА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

(урок-тренінг)

Мета: Ознайомити учнів із сучасними уявленнями про здоров'я, здоровий спосіб життя і життєві навички, сприятливі для здоров'я. Навчити найпростішим діям у разі погіршення самопочуття. Створити на тренінгу дружню атмосферу, надати змогу відпрацювання навичок комунікації і групової роботи.

Навчальні завдання: Наприкінці заняття учні повинні вміти:

- розпізнавати п'ять аспектів здоров'я;
- назвати по дві дії, які допомагають зберігати здоров'я, зміцнювати або розвивати його, за необхідності правильно поводитися, щоб швидше одужати;
- знати, до кого звертатись у разі погіршення самопочуття;
- вміти вимірювати температуру тіла термометром;
- демонструвати позитивне спілкування, активність і роботу в команді.

Обладнання і матеріали:

- аркуш паперу формату А2 і А3;
- олівці, фломастери, маркери;
- ножиці, скотч, клей;
- 2 термометра (ртутний і цифровий)

Що підготувати заздалегіть: плакат «Квітник здоров'я».

ЗМІСТ:

1. *Знайомство* (2 хв). Мета - самопізнання і самовираження за допомогою метафоричних засобів. Продовжіть фразу: «Якби я була (був) квіткою, я б була (був) ...».

2. *Нагадування правил:* «Які з наших правил допомагають зберегти здоров'я (3 хв.)».

3. *Зворотний зв'язок* (3 хв). Продовжіть фразу: «На минулому тренінгу я дізналася (дізнався) ...».

4. *Робота в групах* (10 хв).

– Об'єднайте учасників у чотири групи (наприклад, червоний, синій, жовтий, зелений). Роздайте аркуші паперу. Запропонуйте намалювати квітку з п'ятьма пелюстками і вирізати її.

– Використовуючи матеріал підручника (посібника, робочого зошита), необхідно зобразити на пелюстках квітки те, що характеризує духовний, фізичний, соціальний, інтелектуальний та емоційний аспект благополуччя людини.

Примітка: Підкажіть, як зобразити духовне благополуччя (серце, долоні, вершина гори, сонечко).

5. *Мозковий штурм:* «Що потрібно, щоб квіти добре росли?» (4 хв). Записати на дошці пропозиції дітей. Додати або підкреслити наступне: 1) оберігати їх, прополювати їх; 2) поливати, підживлювати, щоб вини добре розвивалися; 3) лікувати, якщо на них нападуть комахи-шкідники.

Підсумуйте: «Так і наше здоров'я потребує, щоб його берегли (що ми для цього робимо?), розвивали, зміцнювали його (як ми зміцнюємо своє здоров'я?), а, у разі необхідності, відновлювали, тобто правильно лікували (що це означає?)». Запишіть на дошці формулу здорового способу життя: «Зберігати, розвивати, відновлювати».

6. *Інформаційне повідомлення:* «Навички, сприятливі для здоров'я» (3 хв.).

7. *Робота в групах* (10 хв).

- Об'єднатися у чотири групи (наприклад, ромашка, троянда, мак, тюльпан).
- Підготувати і показати пантоніму за заданою учителем ситуацією.

8. *Демонстрація* (5 хв). Тренер демонструє, як користуватися ртутним і цифровим термометрами.

9. *Зворотний зв'язок* (3 хв). Продовжіть фразу: «На цьому тренінгу я ...».

10. *Прощання* (2 хв). Стати в коло, узявшись за руки і хором сказати: «Будьмо здорові!». Привітайте одне одного оплесками.

ТЕМА: ФОРМУЛА БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

(урок-тренінг)

Мета: Ознайомити учнів із сучасним уявленням про безпеку людини та її життєдіяльності. Навчити найпростішим діям у разі потрапляння у небезпечну ситуацію. Надати змогу відпрацювати навички володіння собою, аналізу ситуацій і прийняття рішень.

Навчальні завдання: Наприкінці заняття учні повинні вміти:

- розрізняти поняття безпека життя і безпека життєдіяльності;
- називати щонайменше п'ять небезпечних ситуацій;
- називати порядок дій при потраплянні в небезпечну ситуацію;
- демонструвати два прийоми самоконтролю для подолання бурхливих емоцій;
- називати телефони рятувальних служб («101», «102», «103», «104»).

Обладнання і матеріали:

- аркуші паперу формату А2 і А3;
- олівці, фломастери, маркери;
- ножиці, скотч, клей.

ЗМІСТ:

1. *Актуалізація теми, знайомство:* «Я був свідком небезпечної ситуації (повені, урагану, пожежі, ДТП тощо)» (5 хв).

2. *Зворотній зв'язок* («З минулого тренінга мені найбільше запам'яталося...») (3 хв) .

3. *Вступ* (2 хв.). «В усі часи існування людства старше покоління передавало наступному знання і навички уникнення небезпек - безпеки життя. У прадавні часи - це захист від диких звірів, несприятливих погодних умов і стихійних лих. Згодом люди навчилися непогано захищати себе від природних небезпек. Але натомість з'явилися небезпеки, пов'язані з життєдіяльністю самих людей. Це - небезпеки на дорогах, у побуті, на виробництві, а також екологічні небезпеки, які виникають через те, що люди забруднюють навколишнє середовище, роблять його

непридатним для свого життя. Тому в наш час варто говорити не лише про безпеку життя, а й про безпеку діяльності людини - тобто про безпеку життєдіяльності».

Сформулюйте визначення:

Безпека - це коли не існує загрози твоєму життю, здоров'ю і добробуту.

Небезпека виникає тоді, коли з'являється загроза твоєму життю, здоров'ю і добробуту.

4. *Гра «Асоціації»* (10 хв.). Запишіть на дошці слова: дім, подвір'я, дорога, громадський транспорт, ліс, річка, кінотеатр. Діти називають небезпеки, які асоціюються з ними.

5. *Робота в групах* (10 хв.). Об'єднайте учасників у три групи («101», «102», «103»). Запропонуйте учням за допомогою блок-схеми визначити порядок дій в одній із наведених ситуацій.

6. *Демонстрація* (5 хв.). Тренер або підготовлені помічники демонструють прийоми, які допомагають вгамувати бурхливі емоції, запобігти виникненню паніки. Решта учасників повторюють за ними.

7. *Зворотній зв'язок*: «Перевіримо, які зернятка у нас вже проросли. Домальовуємо до таких очікувань рослинку» (5 хв).

8. *Прощання*: «Вальс-комплімент» (5 хв). Учасники розраховуються на перший-другий. Перші номери роблять крок уперед і повертаються обличчям до других номерів. Діти торкаються одне одного долонями і роблять один одному компліменти. Потім перші номери ступають крок вправо і обмінюються компліментами з іншими.

ТЕМА: ТИ – ПІШОХІД

(урок-тренінг)

Мета: Нагадати учням правила безпечного переходу дороги. Надати змогу відпрацьовувати життєві навички аналізу дорожньої ситуації, уміння приймати відповідальне рішення про перехід дороги, впевненої поведінки та навичок відмови від небезпечних пропозицій.

Навчальні завдання: Наприкінці заняття учні повинні вміти:

- називати чотири види пішохідних переходів та знаки, якими їх позначають;
- пояснювати різницю між двосмуговою і багатосмуговою дорогою;
- визначати кількість смуг на дорозі за допомогою дорожніх знаків, дорожньої розмітки та «на око»;
- розпізнавати дорожню розмітку («зебру», осьову лінію й «острівці безпеки») і пояснювати її значення;
- називати мінімальну безпечну відстань до автомобілів, що рухаються першою, другою і третьою смугами;
- демонструвати вміння приймати рішення про перехід складних ділянок дороги;
- демонструвати уміння правильно переходити дорогу поблизу школи.

Обладнання і матеріали:

- аркуші паперу формату А2 і А3;
- олівці, фломастери, маркери;
- ножиці, скотч, клей.

Що підготувати заздалегідь:

- на плакаті «Очікування» намалювати блакитний вагончик, підготувати фігурки людей (бінго) за кількістю учасників;
- план доріг у мікрорайоні школи;
- шість іграшкових автомобілів і дві ляльки відповідного розміру;

– розрізані у формі пазлів зображення дорожніх знаків, якими позначають пішохідні переходи (підземний, наземний, надземний).

ЗМІСТ:

1. *Знайомство-асоціації* (5 хв.): «Вітаю усіх». Сьогодні ми починаємо вивчати безпеку дорожнього руху. Пропоную кожному назвати своє ім'я і продовжити фразу: «Я думаю, що дорога – це ... ». Записуйте на дошці асоціації зі словом «дорога». Підкресліть або додайте слова «ДТП» і «пішохідний перехід».

2. *Очікування* (3 хв). Роздайте фігурки бінго, запропонуйте учасникам написати свої очікування і розмістити їх у вагончику: «Наші очікування вирушають у подорож, а ми докладемо зусиль, щоб вони збулися».

3. *Нагадування правил* (2 хв): «Які з наших правил допоможуть на дорозі, у транспорті?» (бути доброзичливим, приходити вчасно тощо).

4. *Вступ* (3 хв). Інформація про місячник безпеки дорожнього руху і статистику ДТП.

5. *Повторення вивченого у дитячому садку, на попередніх уроках* (5 хв). Обговоріть, які види пішохідних переходів є у вашому населеному пункті. Позначте на плані ті, що є поблизу школи.

6. *Презентація*: «Багатосмугова дорога» (2 хв).

7. Об'єднання у дві групи (водій, пішохід). *Демонстрація*: «Безпечна відстань до автомобіля» (10 хв).

– За допомогою чотирьох помічників, іграшкових автомобілів і ляльки (пішохода) продемонструйте певну дорожню ситуацію. За вашим сигналом автомобілі починають рухатись, а пішохід - переходити дорогу. Стежте за тим, щоб автомобілі не перевищували швидкість.

– Дайте завдання групам. Перша готує демонстрацію, поставивши всі автомобілі на відстані, де стояв другий автомобіль. Продемонструйте, як автомобіль, що рухається третьою смугою, збиває пішохода. Друга група готує демонстрацію ситуації, якщо автомобіль на третій смузі перевищує швидкість.

Наголосіть: Якщо безпечна відстань до автомобіля на першій смузі - 50 м, то на другій - 100м, а на третій - 150м. Не можна переходити дорогу, побачивши автомобіль із сигнальним маячком, сиреною або той, що рухається надто швидко.

8. Робота в групах (10 хв).

– Об'єднайте учасників у три групи (за допомогою розрізаних на пазли малюнків дорожніх знаків підземного, наземного і надземного пішохідного переходів).

– Запропонуйте виконати завдання (придумайте самостійно за темою уроку).

9. Прощання (5 хв). Учасники стають в коло беруть сусіда за руку і продовжують фразу: «Бажаю, щоб у твоїй життєвій подорожі ти ... (наприклад, унікав дорожньо-транспортних пригод)». Потім усі хором прощаються: «Щасливої дороги!».

ТЕМА: «ТРИКУТНИК ВОГНЮ»

(урок-тренінг)

Мета: Ознайомити учнів з умовами виникнення процесу горіння і з принципами запобігання та гасіння пожеж.

Навчальні завдання: Наприкінці заняття учні повинні вміти:

- назвати три умови виникнення горіння;
- називати два приклади джерел запалювання;
- називати два приклади горючих, важкогорючих і негорючих матеріалів;
- пояснювати значення кисню для підтримання процесу горіння;
- називати три найпоширеніших причини виникнення побутових пожеж:

паління, неправильне користування електричними і газовими приладами, необережне поводження з відкритим вогнем.

Обладнання і матеріали: аркуші паперу форми А2 і А3; олівці, фломастери, аркуші.

Що підготувати заздалегідь: зображення вогню, хмаринки і крапельки для виявлення очікувань (за кількістю учасників); обладнання для демонстрації досліду (склянка, пісок, недогарок свічки, сірники); зразки горючих, важкогорючих і негорючих речовин і матеріалів (папір, вата, дерево, цегла, вода, пісок, скло, гумова та пластикова іграшки тощо.); плакат-малюнок із зображеними порушеннями правил пожежної безпеки у будинку.

ЗМІСТ:

1. *Знайомство* (4 хв.). «Назвати ім'я та риси свого характеру, особисті якості, уподобання, які асоціюються зі словом «вогонь» (запальний, гарячий прихильник ..., маю теплі стосунки з ...).

2. *Очікування* (3 хв.). «Сьогодні ми починаємо вивчати розділ «Безпечне довкілля: пожежна безпека». Тому розміщуємо на нашій галявині вогнище. Напишіть ваші очікування на крапельках. Ми розвісимо їх над вогнищем на хмаринці».

3. *Вступ* (5 хв.).

– Учитель показує вирізаний з паперу трикутник і запитує, як називається ця геометрична фігура (міжпредметні зв'язки).

– Для з'ясування трьох умов виникнення горіння пропонується схема: «Що? Де? Коли?»:

1) **ЩО** необхідно, щоб почалось горіння? Горючі речовини або матеріали (дерево, папір, тощо).

2) **ДЕ** може відбутися горіння? Там, де є кисень.

3) **КОЛИ** це може трапитись? Коли є джерело запалювання (іскра, відкритий вогонь, висока температура тощо).

Висновок. Отже, існує три умови виникнення горіння: горюча речовина, кисень і джерело запалювання. Ці складові утворюють «трикутник вогню».

4. Демонстрація досліду (3 хв.)

Насипте у склянку пісок, встроміть у нього недогарок свічки і запаліть. Потім накрийте склянку блюдцем. Вогонь невдовзі згасне через нестачу кисню.

5. *Вирішіть*, як виконати наведену нижче вправу.

• «Запитання - відповіді» (5 хв.). Ви називаєте речовину, а учні плескають в долоні, якщо вона належить до горючих (або негорючих).

• Гра «Хто більше?» (10 хв.)

– Об'єднайте учасників у дві команди і запропонуйте за п'ять хв. записати на окремих аркушах паперу якомога більше речовин: 1) горючих, 2) негорючих, 3) важкогорючих.

– З кожної команди оберіть трьох представників для змагання за видами речовин.

– Кожна пара по черзі називає один пункт зі свого списку (повторюватися не можна). Той, хто завершує останнім, отримує жетон для своєї команди.

– Виграє команда, яка в сумі набрала більше жетонів.

6. *Руханка* (2 хв.). Учасники стають в коло й повторюють рухи за тренером:

На галявині вогнище, Полум'я стелиться низько - низько (присідають), Далі вогнище розгоряється (піднімаються), І полум'я коливається (показують

руками), Ми взяли водичку прямо із кринички (нахиляються), Полили, загребли (імітація руками), І з галявини пішли (крокують).

7. *Обговорення: «Причини виникнення пожеж»* (10 хв.).

– Знайдіть відповідні порушення правил пожежної безпеки у будинку, зображеному на малюнку, поясніть можливі наслідки. Знайдіть на малюнку єдину істоту, яка не порушує правил пожежної безпеки.

8. *Зворотний зв'язок* (3 хв.). Назвати три найпоширеніші причини виникнення пожеж (паління, неправильне користування електричними та газовими приладами, необережне поводження з відкритим вогнем).

9. *Прощання «Тепло долонь»* (2 хв.). Учасники стають в коло беруться за руки і відчувають тепло долонь.

КОДЕКС ЧЕСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

1. Будь компетентним, вимогливим, але справедливим вчителем.
2. Доводь свою компетентність і професіоналізм, логічно викладаючи матеріал. Зумій створити доброзичливу атмосферу, яка сприяла б кращому сприйманню учнями навчального матеріалу.
3. Не поспішай виставляти найнижчий бал. Зваж усі «за» і «проти». Пам'ятай: низька оцінка викликає не бажання вчитися, а байдуже ставлення до навчання та зневагу до вчителя.
4. Намагайся бачити не в цілому клас, а кожного учня, розуміти його настрій, психологічний і фізичний стан.
5. Переступивши поріг школи, зосередь свою увагу на завданнях, які необхідно виконати в першу чергу.
6. Перед початком уроку подивись у вічі учневі. Дай пораду тому, кому необхідна допомога.
7. Пам'ятай, що повага і любов до учня - це життєве кредо учителя.
8. Не зашкодь! Ніколи не нав'язуй своєї точки зору. Вона може бути хибною.
9. Поважай думку учня. Намагайся спокійно вислухати його аргументацію. Якщо вона неправильна, звернись по допомогу до класу. Нехай учні подискутують і знайдуть разом з учителем істину.
10. Не принижуй гідності учня.
11. Слідкуй за своїм зовнішнім виглядом: учитель - це артист, який постійно перебуває на сцені. Спробуй уявити себе на сцені без зачіски або в шапці, у неprasованому чи несвіжому одязі, брудному взутті, із невдалим або надто яскравим макіяжем. Пам'ятай: учні уважно стежать за твоєю зовнішністю.
12. Будь добрим, адже доброта врятує світ.

СКАРБНИЧКА УЧИТЕЛЯ

Закони вчителя

- любити та розуміти дитину;
- перейматися оптимізмом до дитини;
- сповідувати принципи олюднення, поваги до особистості дитини, терпіння у ставленні до дитини.

Заповіді вчителя

- вірити в досконалість дитини;
- вірити в себе, у свої педагогічні здібності;
- вірити в силу гуманного підходу до дитини.

Особистісні якості вчителя

- громадянська відповідальність, соціальна активність;
- національна самосвідомість, патріотизм, толерантність;
- відповідальність і працелюбність;
- самостійність і діловитість;
- справжня інтелігентність;
- правдивість, порядність, гідність, самовідданість;
- гуманність, доброта, любов до дітей;
- чесність, відвертість, щирість стосунків;
- наявність педагогічного такту;
- здатність до емпатії, розуміння учнів, співпереживання їм;
- дисциплінованість і вимогливість;
- емоційна стійкість, витримка й самовладання;
- соціальний оптимізм, впевненість у собі, життєрадісність;
- справедливість і об'єктивність;
- професійно-педагогічна спрямованість;
- любов до предмета викладання, висока інтелектуально-пізнавальна зацікавленість і допитливість; прагнення до самоосвіти, розвитку;
- інноваційний стиль науково-педагогічного мислення.

Правила для вчителя

- цікавитись життям дитини, її радощами, невдачами, переживаннями; при необхідності допомагати, співчувати;
- спілкуватися з дитиною як з дорослим, від якого чекають взаємної довіри, поваги, розуміння;
- встановлювати з кожною дитиною особисті, довірливі взаємини;
- спілкуватися з дітьми спокійним голосом;
- свою роздратованість поведінкою дитини виражати тонким натяком на те, що Ви від неї такого не чекали, що у Вас про неї краща думка;
- заохочувати творчу діяльність дитини;
- вибачатися перед дитиною, якщо Ви з будь-якої причини не можете відразу відповісти на пізнавальне запитання, з яким вона до Вас звернулася, пояснити причину відверто, сказати, що дасте відповідь через кілька днів, і не забути виконати обіцянку;
- заохочувати батьків до шкільного життя їхніх дітей;
- робити урок акумулятором життя дітей, цінувати, любити та приймати кожен урок;
- знайомити дітей з планом та завданнями уроку, приймати до уваги побажання дітей щодо його змісту, запрошувати дітей бути співучасниками своїх педагогічних пошуків;
- вчити дітей етично висловлювати та доводити свої думки, вести дискусію;
- пропонувати дітям на уроках альтернативні матеріали, задачі та завдання;
- помічати та радіти, коли дитина досягає успіху;
- проявляти своє оптимістичне ставлення до можливостей дитини, особливо коли її спіткала невдача;
- у своїх оціночних судженнях щодо дитини більше спиратися на позитивне, досягнуте; помилки та невдачі розглядати на фоні досягнутого;
- слідкувати за чистотою своєї мови.

Поради учневі

Ввічливість

1. До дорослих і незнайомих звертайся тільки на Ви.
2. Зустрівшись зі знайомим, першим привітайся, називаючи ім'я або ім'я та по батькові. У школі вітайся з усіма вчителями і працівниками, відвідувачами школи.
3. Під час розмови з дорослим, якщо він стоїть, встань рівно, при цьому не підпирай стіну, не тримай руки в кишенях.
4. Дивися на того, з ким розмовляєш, уважно слухай його, не перебивай. Не втручайся в розмову старших.
5. Завдавши комусь неприємності, попроси вибачення.
6. Якщо запитують дорогу, зупинись і поясни, як зручніше пройти.
7. Не чекай, коли в тебе попросять допомогти, допоможи з власної ініціативи.
8. Дякуй усім за послугу; на подяку відповідай: "Будь ласка", "Прошу".
9. Поважай думку товаришів, зважай на їхні інтереси.
10. Уміє стримувати почуття. Не гарячкуй, коли чимось схвилюваний, говори спокійно, ввічливо.
11. Не виявляй свого невдоволення окриком.
12. Не турбуй дрібницями зайняту роботою людину. Уміє цінувати і поважати чужу працю.
13. Не будь набридливим, надто цікавим.

Уважність

1. Будь уважним до людей. Уміє зробити їм ті послуги, яких вони потребують.
2. У розмові або грі завжди допомагай слабшому, заступайся за нього.
3. Перш ніж будь-що зробити, подумай, чи не заважаєш ти іншим.
4. Бережи час, працю і відпочинок людей. Не завдавай їм зайвого клопоту.

Скромність

1. Уникай будь-якого самохвальства: не вихваляйся своїми успіхами, знаннями, речами.
2. Намагайся нічим не виділятися серед товаришів.
3. Надаючи допомогу, послугу товаришеві, не підкреслюй цього.
4. Одягайся просто, чисто, але не крикливо.
5. Правильно реагуй на критику товаришів.

Тактовність та люб'язність

1. Старайся допомагати людям так, щоб вони не відмовлялися від твоєї допомоги.
2. Поважай чужі смаки. Не нав'язуй свої думки товаришам.
3. Не роби зауважень, які можуть поставити іншого в незручне становище.
4. Якщо у тебе поганий настрій, не показуй цього. Подбай, щоб він не позначився на настрої інших.
5. Якщо бачиш, що товариш чимось засмучений і не хоче поділитися з тобою своїми переживаннями, не виявляй зайвої цікавості.
6. Завжди будь стриманим і спокійним. Будь ввічливим і люб'язним і з неприємною тобі людиною.
7. Не говори в товаристві про те, що цікаво лише тобі, знайди цікаве для всіх.
8. Не плескай товаришів по плечу, виражаючи своє задоволення.

Пунктуальність і відповідальність

1. Організовано, у визначений час розпочинай і закінчуй роботу.
2. Робоче місце, знаряддя праці (в тому числі свої книжки, зошити), особисті речі тримай у чистоті і порядку. Кожна річ повинна мати своє місце.
3. Бережи свій час і час інших людей. Ніколи не запізнюйся, не примушуй себе чекати, не відволікай дрібницями від справ інших, розумно використовуй кожен хвилину.
4. Щоб не запізнитися, заздалегідь приготуй усе, потрібне тобі.

5. Будь точним на словах і на ділі. Перш ніж пообіцяти, подумай, чи зможеш виконати. Якщо пізніше стане ясно, що з непередбаченої причини виконати обіцянку не зможеш, повідом про це заздалегідь.

6. Дотримуйся режиму дня. Привчайся прокидатися без будильника у визначений час.

7. Доцільно плануй і використовуй час, раціонально організуй своє навчання, працю, дозвілля. Допомагай доцільно організувати дозвілля молодшим товаришам.

8. Завжди виходь з дому завчасно. Краще прийти на дві-три хвилини раніше, ніж запізнитися.

9. Якщо ти взяв щось у кого-небудь, поверни, коли обіцяв, не чекаючи нагадувань.

10. Висловлюй свої думки чітко і стисло.

11. Будь нетерпимим до грубості, хуліганства, вживання спиртних напоїв, куріння.

12. Виконуй правила дорожнього руху.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УРОКУ

(орієнтовна схема)

I. Загальні відомості

Дата, школа, клас, прізвище вчителя, кількість присутніх і відсутніх учнів, який урок за розкладом. Підготовленість приміщення до заняття (чисто, провітрено, добре освітлення), готовність учнів до роботи (чи в усіх є підручники, зошити, ручки, чи зручно вони розміщені на партах тощо); коли розпочався урок (своєчасно - за дзвінком чи були згаяні робочі хвилини).

Тема і дидактична мета уроку. Як визначено освітнє, виховне і розвивальне завдання, чи доведено цілі уроку до свідомості школярів, яким способом - безпосередньо чи опосередковано.

II. Тип і структура уроку.

1. Відповідність типу і структури уроку його меті.
2. Чіткість структури уроку. Розподіл часу.

III. Оцінка змісту навчального матеріалу.

1. Відповідність вимогам програми, підручника, досягненням відповідної науки, віковим особливостям і підготовці учнів.
2. Оцінка навчального матеріалу з точки зору освітніх, виховних і розвиваючих можливостей, їх реалізація.
3. Оцінка навчального матеріалу з точки зору завдань загальної, політехнічної і професійної освіти.
4. Оцінка навчального матеріалу з точки зору єдності теорії і практики, знань, умінь і навичок, зв'язку з місцевою практикою.
5. Достовірність фактичного матеріалу (чи не припустився вчитель помилок під час пояснення або в доборі вправ).

IV. Оцінка методів, прийомів і засобів навчання.

1. Методи роботи вчителя та учнів, співвідношення роботи вчителя та учнів.
2. Прийоми активізації пізнавальної діяльності та стимулювання творчої ініціативи учнів.

3. Створення проблемних ситуацій, застосування елементів дослідницького навчання; співвідношення пошукових, репродуктивних і тренувальних методів.

4. Самостійна робота учнів на уроці.

5. Наочні посібники, ТЗН, слово вчителя і наочність (наскільки вдало підбрано наочні посібники, ТЗН, інструменти, роздатковий матеріал; оцінка методики їх використання).

6. Види, методи і форми перевірки та оцінки знань, умінь і навичок учнів.

V. Оцінка ефективності окремих етапів уроку.

1. Перевірка домашнього завдання:

– чи перевірялись знання, уміння і навички учнів за домашнім завданням, як розширювались і поглиблювались;

– які методи і прийоми застосовувались: фронтальне чи індивідуальне опитування, письмові чи усні тренувальні вправи, самостійна робота учнів тощо;

– чи всі учні виконали домашнє завдання;

– чи з'ясовано і виправлено виявлені помилки;

– об'єктивність оцінювання знань, умінь і навичок учнів, дотримання критеріїв та загальноприйнятих педагогічних вимог.

2. Вивчення нового навчального матеріалу:

– подача вчителем нового матеріалу (евристична бесіда, елементи проблемності, самостійне опрацювання за підручником або дидактичними матеріалами тощо), рівень усвідомленості учнями виучуваного;

– дотримання послідовності й системи у викладі;

– виділення у темі головного, істотного, що полегшило б сприймання, осмислення, запам'ятання навчального матеріалу;

– зв'язок нового з раніше вивченим матеріалом як з даного, так і з суміжних предметів, логічна послідовність окремих видів навчальної роботи;

– міжпредметні зв'язки;

– зацікавленість учнів матеріалом уроку;

– правильність, своєчасність, у відповідності з програмою вживання наукової термінології учителем та учнями;

– однозначність і правильність постановки вчителем запитань.

3. Закріплення вивченого:

– робота, направлена на краще запам'ятовування учнями вивченого;

– оптимальний добір матеріалу для різних видів навчальної роботи: закріплення, повторення, систематизація й узагальнення;

– застосування прийомів самоконтролю (читання підручника, відтворення матеріалу вголос, подумки, переказування сусідові по парті тощо);

– помилки і способи їх виправлення;

– способи вироблення умінь і навичок;

– застосування засвоєних знань на практиці, їх подальше поглиблення (які усні, письмові та практичні роботи виконувалися для цього);

– диференційованість завдань відповідно до індивідуальних особливостей учнів.

VI. Розвиток учнів на уроці

1. Розвиток самостійності і творчих сил учнів.

2. Навчання учнів прийомам логічного мислення: порівнянню, аналізу, синтезу, узагальненню, абстрагуванню, індукції, дедукції.

3. Розвиток образного мислення дітей.

4. Навчання дітей самостійно переносити знання і вміння у нову ситуацію, знаходити проблему у новій функції об'єкта, самостійно комбінувати відомі способи для виконання певного завдання, бачити різні способи виконання завдання, будувати принципово “нові”.

5. Навчання дітей вичленовувати основні ознаки предметів і явищ, добирати істотні, узагальнювати їх у понятті, що формувалось.

6. Підбір вправ, які потребують пошуку й обов'язкового контролю за кожною дією.

7. Закріплення знань включенням їх у нові зв'язки з раніше вивченим і з новими життєвими фактами.

8. Навчання дітей прийомам логічної аргументації, всебічного розгляду предметів, планування роботи.

9. Розвиток фізичних сил школярів.

VII. Виховна робота на уроці

1. Формування елементів наукового світогляду: природничо- наукових (розуміння природних явищ і процесів, ставлення до природи), гносеологічних (пізнання світу), суспільних (виконання обов'язків учнів, громадських доручень) тощо.

2. Моральні якості особистості, що формувалися в учнів на уроці.

3. Формування відповідального ставлення до праці, культура праці.

4. Естетичне виховання, зокрема формування естетичного ставлення до навколишнього, на якому матеріалі проводилось (програмовому чи додатково підбраному).

5. Створення умов для реалізації активної внутрішньої позиції учнів щодо навколишнього середовища.

6. Здійснення індивідуального підходу у вихованні учнів.

VIII. Морально-психологічний клімат на уроці.

1. Поведінка учнів на уроці:

– рівень зацікавленості, сумлінності, дисциплінованості;

– активна розумова праця;

– цілеспрямованість і зосередженість уваги;

– напруженість у роботі сильних і слабких учнів;

– регуляція поведінки дітей (зацікавленістю матеріалом, загальною робочою атмосферою в класі, волею вчителя тощо);

– порушення дисципліни, їх причини, ставлення учнів до порушників.

2. Стиль роботи вчителя на уроці:

– володіння класом, вміння зосередити увагу учнів, створити робочу атмосферу, підтримувати дисципліну;

– вміння організувати роботу, зацікавити нею дітей, підвищити їхню активність;

– володіння творчими методами й прийомами навчання;

– знання дитячої психології (легко розуміє учнів, правильно визначає

особливості пізнавальної діяльності кожного; рівень знань, вихованості учнів);

– особистість учителя (спостережливість, вдумливість, винахідливість, акуратність, вимогливість, зовнішній вигляд, культура мовлення, поза, міміка, жестикуляція тощо);

– культура педагогічної праці;

– авторитет учителя в учнів.

3. Взаємини вчителя та учнів, педагогічний такт.

4. Настрій учителя та учнів на уроці.

5. Емоційність уроку.

ІХ. Загальна оцінка уроку.

1. Позитивні моменти уроку, досягнення мети і завдань уроку.

2. Недоліки, помилки, аналіз їх причин.

3. Поради і рекомендації на майбутнє.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАРТА УЧНЯ

(схема М.Г. Тайчинова)

1. Прізвище, ім'я;
2. вік; клас;
3. відомості про здоров'я (виписка з медичної картки);
4. характеристика сім'ї;
5. короткі відомості про розвиток у попередні роки;
6. відомості про успішність; дисциплінованість;
7. прояв здібностей, нахилів, інтересів;
8. прояв самостійності, активності, ініціативи;
9. яскраво виражені моральні якості (доброзичливість, колективізм, почуття власної гідності, гуманність, відповідальність, співчуття тощо);
10. участь у громадсько-корисній праці (робота в гуртках, трудова діяльність тощо);
11. ставлення до фізичної праці;
12. режим дня і його виконання;
13. рівень інтелектуального розвитку; уважність;
14. особливості темпераменту;
15. ставлення до зауважень;
16. реакція на заохочення; реакція на покарання;
17. характеристика волі, уміння доводити почату справу до кінця;
18. наполегливість; рішучість;
19. взаємовідносини з дорослими (в тому числі з педагогами), товаришами, колективом;
20. наявність морального ідеалу (з творів мистецтва і літератури, з життя);
21. чи має друзів, характер дружби;
22. авторитет (у класі, поза школою);
23. рівень самооцінки, самоаналізу, вимогливості до себе;
24. сформованість потреби у самовихованні;

25. направленість самовиховання;
26. рекомендації педагога-вихователя;
27. висновки.

Література: Тайчинов М.Г. Воспитание и самовоспитание школьников.
М.: Просвещение, 1982. С. 133-134.

АНКЕТА ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Як твоє ім'я? Прізвище?
2. Як звать твою маму? Тата?
3. Коли ти святкуєш свій день народження?
4. У якому місті ти живеш?
5. Яка назва вулиці, на якій ти мешкаєш?
6. Скільки поверхів у твоєму будинку?
7. На якому поверсі ти живеш?
8. Які цифри написані на дверях твоєї квартири?
9. З кого складається твоя родина?
10. Як звать твоїх бабусю та дідуся?
11. Чи є в тебе братик або сестричка? Як їх звать?
12. Чи є у тебе вдома якісь тварини?
13. Чим ти любиш займатися разом із батьками, братиком, сестричкою?
14. Яку казку ти любиш слухати більш за все?
15. Чи є у тебе улюблена книжка і яка?
16. Хто твій улюблений казковий герой і чому?
17. Яку пору року ти любиш більш за все і чому?
18. Де ти любиш бувати разом з батьками?
19. Чи є у тебе постійні обов'язки по господарству і які?
20. Які передачі ти любиш дивитися по телевізору?
21. Чим вони тобі подобаються?
22. Чи ходиш ти до дитячого садка?
23. Які заняття тобі подобаються в дитячому садку найбільше і чому?
24. Чим ти любиш займатися у свій вільний час?
25. Чи є у тебе вдома своя кімната або куточок, де ти займаєшся своїми справами?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ-ПРАКТИКАНТУ

Спеціальність 012 Дошкільна освіта:

Базова

1. Богуш А. М. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 160 с.
2. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: Підручник. 2-е видання. К.: Видавничий дім “Слово”, 2015. 408 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
4. Калуська Л.В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку «Соняшник». Тернопіль «Мандрівець», 2014. 78 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг.ред.О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
6. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
7. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд.: О. М. Байєр, Л.В.Батліна, А.М.Богуш та ін.; наук. керівник акад. А. М.Богуш; за заг. ред. Л.В.Батліної. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 200 с.

Допоміжна

1. Беленька Г. В. Здоров'я дитини – від родини. Монографія /Г.В.Беленька, О. Л. Богініч, М. А. Машовець. К.: СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: Монографія. 2-е видання. К.: Видавничий дім “Слово”, 2010. 374 с.

3. Бурковська О. Цілісний підхід до розвитку і виховання наймолодших. *Дошкільне виховання*. 2010. № 6. С. 10-12.
4. Бутова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 256 с.
5. Вільчковський Е. Фізична культура дітей (від народження до трьох років). Програма для батьків та вихователів. *Палітра педагога*. 1997. № 1. С. 20-29.
6. Гавриш Н. В. Художнє слово та дитяче мовлення: навч.-метод. посіб. Донецьк, 1998.
7. Гураш Л. Раннє дитинство: специфіка, особливості. *Дошкільне виховання*. 2002. №1. С.24-25.
8. Гурковська Т. Дитина до трьох: психологічний портрет з рекомендаціями. *Дошкільне виховання*. 2007. № 12. С. 11-15.
9. Калуська Л. В. Соняшникова ігротека. Збірник ігор для дітей раннього та молодшого дошкільного віку Астон, 2015.
10. Косаченко С. Труднощі звикання малюків до режимних моментів: Тренінг для вихователів та батьків дітей раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2019. № 3. С. 10.
11. Низовська О. Цілісний підхід до виховання наймолодших. *Дошкільне виховання*. 2007. № 12. С. 7-10.
12. Олійник Л. Активізація спонтанної діяльності (сенсорне виховання дітей раннього віку). *Палітра педагога*. 1998. № 4. С. 27-29.
13. Павлова Л.М. Розвивальні ігри-заняття. Харків: «Ранок», 2007.
14. Поніманська Т., Кузьмук Л. Розвиваємо, виховуємо, навчаємо дитину 3-го року життя: метод. посібник / [Кузьмук Л. та ін.] / За ред. Поніманської. К.: Слово, 2013. 566 с.
15. Пустовойченко В., Гузеляк О. Плащі й чоботята маємо, весняний дощ закликаємо. *Дошкільне виховання*. 2019. № 4. С. 32.
16. Сімайкіна Т., Рачок Л., Мирончук О. Цінності плекаються в родині змалку. *Дошкільне виховання*. 2018. № 3. С. 8.
17. Сокирба І. Імітаційні рухавки для дітей раннього віку. *Дошкільне*

виховання. 2010. № 1. С. 28.

18. Фальковська В. Циркова вистава – для малят забава: Заняття-гра для дітей молодшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 2. С. 35.

19. Шийко Е. Розвиток пізнавальної сфери на третьому році життя. *Дошкільне виховання*. 2000. № 9. С. 14-17.

20. Якименко М.М., Бочков П.М. Планування занять з фізичної культури для дітей раннього та дошкільного віку.

Спеціальність 013 Початкова освіта:

1. Ахметгалиев А. Как помочь практиканту. *Народное образование*. 1993. № 1. С. 113-116.

2. Барабаш В.П. З досвіду організації і проведення педагогічної практики студентів. *Вища і середня педагогічна освіта*. 1980. Вип. 2. С. 45-49.

3. Бостанджиева Г. М. и др. Педагогическая практика в начальной школе: учебное пособие для студентов пед. спец., 2-е изд., перераб. и доп. М.: ИЦ «Академия», 2000. 272 с.

4. Васильев А. П., Маригодов В. К., Слободянюк А. А. Социологические исследования в педагогической практике. М., 1992. 44 с.

5. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

6. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид «Академія». 2008. 576 с.

7. Киселева О. О. Профессионально-педагогическая практика: из опыта работы. *Педагогика*. 2001. № 2. С. 48-52.

8. Кіт Г. Г. Педагогічна практика як модель професійної діяльності майбутнього вчителя. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського*. Сер. “Педагогіка і психологія”. Вінниця, 2002. Вип. 6.4.1. С. 29-31.

9. Кіт Г. Г. Педагогічна практика: навч.-метод. посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання). Вінниця, 1999. 102 с.

10. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 240 с.
11. Майборода В.К., Поплужний В.Л. Формування психолого-педагогічної готовності студентів до педагогічної практики. *Вища і середня педагогічна освіта*. 1980. Вип. 2. С. 35-37.
12. Матвієнко О. В. Організація педагогічної практики з виховної роботи у початковій школі: посібник для викладачів, студ. пед. навч. закладів. К.: Стилос, 2003. 124 с.
13. Моделювання сучасного уроку математики в школі: навч. посіб. / уклад.: Н. І. Труш, Б. Б. Беседін, Г. М. Бірюкова, Л. Г. Плєсканьова. Слов'янськ, 2009. 103 с.
14. Савченко О. Я Дидактика початкової школи: підручник для вузів. К.: Генеза, 2002. 368 с.
15. Сірант Н. П. Методичні рекомендації до проходження педагогічної практики: навчально-методичний посібник. Львів, 2013. 116 с.
16. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К.: Радянська школа, 1981. 168 с.
17. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць у 3-х частинах. Київ-Вінниця, 2004.

ДЛЯ НОТАТОК

